



# Πανεπιστήμιο Κρήτης

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ  
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

## ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δημοσιοποίηση εκθέσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης από εταιρείες εισηγμένες στο  
Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών

Χριστίνα Γεωργία Βασιλάκη

Επιβλέπων: Κωνσταντίνος Μανασάκης, Επίκουρος Καθηγητής

ΡΕΘΥΜΝΟ

06/2019

## Περιεχόμενα:

<b>Εισαγωγή:</b>	<b>3</b>
<b>Κεφάλαιο 1.</b>	<b>5</b>
<i>Η σημαντικότητα της δημοσίευσης εκθέσεων απολογισμού Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.</i>	<i>5</i>
I. Κέρδος από την σχέση εταιρείας - ενδιαφερόμενων μερών	5
II. Μάρκετινγκ - Δημόσιες Σχέσεις	6
III. Νομιμοποίηση	7
IV. “Αυτο-βελτίωση”	7
<b>Κεφάλαιο 2.</b>	<b>8</b>
<i>Ο ευρωπαϊκός νόμος για την δημοσίευση εκθέσεων ΕΚΕ</i>	<i>8</i>
Μεταβολή συμπεριφοράς Ευρωπαίων	8
Νομικό πλαίσιο δημοσίευσης	9
Λόγοι που συντέλεσαν στην αναθεώρηση της νομοθεσίας	9
Οδηγία 2014/95/ΕΕ	11
<b>Κεφάλαιο 3.</b>	<b>14</b>
<i>Εταιρική Υπευθυνότητα στην Ελλάδα: Κατασκευαστικές επιχειρήσεις</i>	<i>14</i>
Κατασκευαστικός κλάδος	14
Όμιλος ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ	15
Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη	15
Όμιλος ΕΛΛΑΚΤΩΡ	18
Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη	19
Όμιλος J&P-ΑΒΑΞ	21
Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη	22
<b>Επίλογος</b>	<b>24</b>
<b>Βιβλιογραφία</b>	<b>26</b>

## Εισαγωγή:

Ο Peter Ferdinand Drucker, ήταν ένας από τους πιο γνωστούς και πιο διαδεδομένους στοχαστές και συγγραφείς στο θέμα της θεωρίας και της πρακτικής της εταιρικής διακυβέρνησης, ο οποίος έχει χαρακτηριστεί από πολλούς ως “ιδρυτής της σύγχρονης διοίκησης”. Σύμφωνα με τον Drucker, το πολυτιμότερο εργαλείο μιας σύγχρονης επιχείρησης στα δεδομένα του 21ου αιώνα, θα ήταν η γνώση του εργατικού δυναμικού της (“knowledge worker”), ισχυριζόμενος ότι αυτή θα καθορίσει μελλοντικά την επιστήμη της Διοίκησης, και θα ανατρέψει τις παραδοσιακές δομές.

Μια σύγχρονη επιχείρηση, λοιπόν, έχει πλέον την δυνατότητα να αποκτήσει αυτή τη γνώση μέσα από τις πληροφορίες που προκύπτουν από την εφαρμογή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Αυτές οι πληροφορίες, αν αξιοποιηθούν με τον κατάλληλο τρόπο, μπορούν να εξασφαλίσουν την ευημερία της επιχείρησης, μεγιστοποιώντας την “διαμοιραζόμενη αξία” (shared value). Ταυτόχρονα, ικανοποιούνται οι ανάγκες του κοινωνικού συνόλου, που γίνονται ολόένα και πιο απαιτητικές, καθώς ο πλανήτης Γη οδεύει προς μία αμετάκλητη φάση.

Οι κλιματικές αλλαγές, το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η ξηρασία, καθώς και η μεγάλη απώλεια στρωμάτων πάγου είναι μόνο μερικά από τα προβλήματα που επέφερε η Βιομηχανική εποχή. Οι επιπτώσεις αυτών, αποτελούν πιθανό κίνδυνο για το μέλλον της ανθρωπότητας, ενώ αρκετά εκατομμύρια ανθρώπων ανά τον κόσμο έχουν έρθει ήδη αντιμέτωποι με αυτές. Με γνώμονα αυτές τις αλλαγές, η κοινή γνώμη έχει αρχίσει να ευαισθητοποιείται, με αποτέλεσμα να αποκτά σταδιακά μια στάση φιλική προς το περιβάλλον. Οι καταναλωτές αρχίζουν να αποκτούν συνείδηση (conscious consumer), θέλουν να μαθαίνουν, να κατανοούν και επιλέγουν συνειδητά την εταιρεία από την οποία αγοράζουν προϊόντα, έχοντας γνώση για τις δραστηριότητές της.

Έτσι, δημιουργείται μια επιτακτική ανάγκη για τις επιχειρήσεις να λειτουργούν κατά αυτόν τον τρόπο, με μακροπρόθεσμες πολιτικές, ώστε να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητα. Η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι ένας όρος που συγχέεται άμεσα με τον όρο βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς οι επιχειρήσεις ενεργούν προς το κοινωνικό και περιβαλλοντικό συμφέρον, ενώ παράλληλα αποκομίζουν το ζητούμενο κέρδος.

Η σημαντικότητα και η αναγκαιότητα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης έχει αναγνωριστεί μονάχα τις τελευταίες δεκαετίες. Παρόλα αυτά, έχουν γίνει σημαντικά βήματα προς τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη δημιουργία υπεύθυνων και ηθικών επιχειρήσεων, σε παγκόσμιο επίπεδο. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι καταναλωτές πλέον ζητούν να διαπιστώσουν αν ένα προϊόν κατασκευάζεται ή παράγεται με υπεύθυνο τρόπο. Έχουν δημιουργηθεί, λοιπόν, κάποια πρότυπα, πλαίσια, δείκτες και κατευθυντήριες οδηγίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσο προσανατολισμού.

Ένα παράδειγμα αντίστοιχου πλαισίου είναι το Οικουμενικό Σύμφωνο του ΟΗΕ, το οποίο περιλαμβάνει δέκα αρχές βασισμένες σε διεθνείς συνθήκες, που εστιάζουν σε ζητήματα που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα εργασιακά δικαιώματα, το περιβάλλον και την καταπολέμηση της διαφθοράς. Το σύμφωνο αυτό αποτελεί την πυξίδα για την Ατζέντα 2030, την οποία συνυπέγραψε η διεθνής κοινότητα το 2015, βασισμένη στη λογική “doing well by doing good”. Πώς, όμως, θα είναι οι καταναλωτές σίγουροι για τον τρόπο παραγωγής, καλλιέργειας και κατασκευής ενός προϊόντος, εφόσον δεν είναι δυνατόν να επιβλέψουν οι ίδιοι τις διαδικασίες;

Ο Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης (ISO) έχει αναπτύξει ορισμένα πρότυπα, τα οποία καλύπτουν σχεδόν ολοκληρωτικά κάθε πτυχή των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Το ίδιο έργο έχουν αναλάβει και άλλοι οργανισμοί τυποποίησης, αλλά και οργανισμοί πιστοποίησης, όπως για παράδειγμα ο Fairtrade και ο Rainforest Alliance, το λογότυπο των οποίων αναγράφεται πάνω σε προϊόντα κατασκευασμένα με κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο.

Αυτό, όμως, μερικές φορές δεν είναι εφικτό για να εντοπίσει κανείς εάν μια εταιρεία ενεργεί κατά τον απαιτούμενο τρόπο. Επίσης, με τις πιστοποιήσεις δεν γίνεται σαφές το όραμα της εταιρείας, ο

κοινωνικός της αντίκτυπος, καθώς και οι μακροπρόθεσμοι στόχοι που έχει θέσει Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι πιο αποτελεσματική η δημοσιοποίηση εκθέσεων απολογισμού της ΕΚΕ, οι οποίοι μπορούν να λειτουργήσουν αυτοί καθ' αυτοί ως κατευθυντήριες οδηγίες για κάποια άλλη επιχείρηση, αλλά και να ενημερώσουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) για την πορεία της επιχείρησης.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, τα τελευταία χρόνια γίνονται κάποια βήματα, προκειμένου οι ελληνικές επιχειρήσεις να στραφούν προς μια αντίστοιχη κατεύθυνση, με βάση κάποια διεθνή πρότυπα, προσαρμοσμένα στα ελληνικά δεδομένα. Παρακάτω θα εξετάσουμε περιπτώσεις επιχειρήσεων, που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο των Αθηνών, και θα αξιολογήσουμε, αναφορικά με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, το πλαίσιο στο οποίο δραστηριοποιούνται, τις πρακτικές που εφαρμόζουν, τον κοινωνικό τους αντίκτυπο, καθώς και τον τρόπο που δημοσιεύουν τη δράση τους.

# Κεφάλαιο 1.

## Η σημαντικότητα της δημοσίευσης εκθέσεων απολογισμού Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

Το τελικό στάδιο για μια εταιρεία που έχει ως βασική επιχειρηματική αποστολή την μεγιστοποίηση του συνολικού κέρδους μέσα από πρακτικές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, είναι η δημοσίευση των δράσεων αυτών. Γίνεται λόγος για τη δημοσίευση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, που δεν σχετίζονται άμεσα με τις οικονομικές συναλλαγές της επιχείρησης. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπου η έκθεση είναι υποδειγματική, συνδυάζει τόσο τη χρηματοοικονομική όσο και την κοινωνική αξία της εταιρείας. Αυτή η ενέργεια μπορεί να ωφελήσει μία επιχείρηση με ποικίλους τρόπους, και αυτό μπορεί να γίνει αντιληπτό και από την ανάλυση των κινήτρων των επιχειρήσεων για να συμμετέχουν στην ΕΚΕ.

---

### I. Κέρδος από την σχέση εταιρείας - ενδιαφερόμενων μερών

Είναι κατανοητό, ότι οι πρακτικές εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, και συνάμα ό,τι αυτή πρεσβεύει ως τρόπος εταιρικής διακυβέρνησης, σχετίζεται με τον ρόλο και την ευθύνη μιας εταιρείας απέναντι στην κοινωνία, καθώς και σε ένα ευρύ σύνολο ενδιαφερομένων μερών, τα οποία επηρεάζονται από τον τρόπο που λειτουργεί, αλλά και από την επίτευξη των στόχων της (Freeman, 1984). Επομένως, πρόκειται για μια αλληλένδετη σχέση μεταξύ μιας εταιρείας και των ενδιαφερομένων μερών της. Σε αυτή τη σχέση οφείλει μία εταιρεία να “επενδύσει”, προκειμένου να πετύχει μακροπρόθεσμη ευημερία.

Η σχέση, λοιπόν, αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί ως κάποιου είδους συνεργασίας, με κοινό στόχο την “διαμοιραζόμενη αξία”. Σε διάφορες περιπτώσεις, μια σωστή και ολοκληρωμένη έκθεση, εκτός από το να ενημερώνει τα ενδιαφερόμενα μέρη, τους δίνει την δυνατότητα να αποκτήσουν έναν πιο ενεργό ρόλο. Εφόσον η εταιρεία ενδιαφέρεται για τα ενδιαφερόμενα μέρη της, ο λεγόμενος “επιχειρηματικός αλτρουϊσμός”, λαμβάνει σοβαρά υπόψη τη σχέση αυτή, άρα “αναγκάζεται” να επιδιώξει ένα καλό επίπεδο ΕΚΕ, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις τους. Συνεπώς, ένα από τα πιο σημαντικά κίνητρα των εταιρειών, για να συμμετέχουν στην ΕΚΕ, είναι η “Διαμοιραζόμενη Αξία” (shared value). Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται για να γίνει κατανοητό το κέρδος που έχουν οι επενδύσεις Εταιρικής Υπευθυνότητας. Από την μια πλευρά, η εταιρεία έχει οικονομικό όφελος, καθώς βελτιώνεται η φήμη της και αυξάνεται το κέρδος, ενώ ταυτόχρονα, επιτυγχάνοντας τους Στόχους για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (SDGs), ωφελούνται η κοινωνία και το περιβάλλον. Άρα, πρόκειται για μια ευκαιρία κυκλικής οικονομίας (circular economy opportunity).

Η γνωστοποίηση, λοιπόν, της διαμοιραζόμενης αξίας αποφέρει σημαντικό κέρδος στην εταιρεία. Αρχικά, με μια επιτυχημένη πορεία προς τη Βιωσιμότητα, μια επιχείρηση μπορεί να εισέλθει σε μια τεράστια πλέον αγορά, αυτή των υπεύθυνων καταναλωτών (conscious consumers), οι οποίοι φαίνονται διατεθημένοι να ξοδέψουν μεγαλύτερα χρηματικά ποσά σε προϊόντα που παράγονται “υπεύθυνα”. Μάλιστα, το πόρισμα σχετικής έρευνας, που διεξήχθη στην Νέα Υόρκη το 2014, από την εταιρεία “Nielsen Media Research”, είναι ότι το 55% των διαδικτυακών καταναλωτών παγκοσμίως είναι πρόθυμοι να λειτουργήσουν έτσι. Ως συνέπεια, αυξάνεται και η ανταγωνιστικότητα μιας επιχείρησης, εφόσον όσο πιο ενημερωμένο είναι το αγοραστικό κοινό, τόσο πιο επιλεκτικό γίνεται. Εκτός από τους καταναλωτές, μια καλή έκθεση μπορεί να προσελκύσει και επενδυτές, οι οποίοι τυχόν προσδοκούν να αξιοποιήσουν τα κεφάλαιά τους σε μια “ευσυνείδητη

επιχείρηση”. Με αυτόν τον τρόπο εδραιώνεται ουσιαστικά η ιδέα του “συνειδητού και ηθικού καταναλωτισμού” (Mickey & Sisodia, 2013).

Έξιςου αξιόλογο κέρδος είναι και ο αντίκτυπος που έχει στους ίδιους τους εργαζομένους. Επειδή ακριβώς η ΕΚΕ απαιτεί πόρους, οικονομικούς και ανθρώπινους, οι εργαζόμενοι έρχονται σε επαφή με τις δράσεις εταιρικής υπευθυνότητας και αυξάνουν τον ενδιαφέρον τους. Είναι λογικό, καθώς η εσωτερική ΕΚΕ πρακτικά εξασφαλίζει την δίκαιη και ηθική αντιμετώπισή τους. Συνεπώς, οι εργαζόμενοι είναι ικανοποιημένοι, και κατ’ επέκταση πιο αποδοτικοί και δημιουργικοί. Αναπτύσσεται, έτσι, ένας δεσμός μεταξύ εταιρείας και εργαζομένων με θεμέλιο την αφοσίωση και τον σεβασμό. Καθώς μια επιτυχημένη και ολιστική έκθεση ΕΚΕ χρειάζεται τη συνεργασία, όχι μόνο του τμήματος μάρκετινγκ ή της ομάδας ΕΚΕ, αλλά και του τμήματος χρηματοοικονομικών, και γενικότερα ολόκληρου του οργανισμού, κρίνεται απαραίτητη η συμμετοχή μεγάλου τμήματος του εργατικού δυναμικού. Δεν ενημερώνονται απλά για της ενέργειες της εταιρείας, αλλά αντιλαμβάνονται και εκτιμούν το εργασιακό τους περιβάλλον, και συμμετέχουν στην υλοποίηση του οράματος της.

---

## II. Μάρκετινγκ - Δημόσιες Σχέσεις

Η προβολή, λοιπόν, του υψηλού επιπέδου ΕΚΕ μιας εταιρείας λειτουργεί ως διαφήμιση και δημιουργεί μια βάση εμπιστοσύνης, αλλά και διαφάνειας. Η δημοσίευση, δηλαδή, των εκθέσεων μπορεί να αποτελέσει σημαντική τομή στις δημόσιες σχέσεις μιας επιχείρησης, ως αποτέλεσμα της προβολής αυτής. Μπορεί, επίσης, να θεωρηθεί ως μέσο επικοινωνίας, αφού όποιο ενδιαφερόμενο μέρος -εσωτερικό ή εξωτερικό- ενδιαφέρεται για τις δράσεις της εκάστοτε επιχείρησης, έχει τη δυνατότητα, μέσα από αυτήν, να αποκομίσει τις πληροφορίες που χρειάζεται. Με αυτόν τον τρόπο, η επιχείρηση απομακρύνεται από τον κίνδυνο του “εμπορικού αποκλισμού” από τους καταναλωτές (Adams & Ambika).

Καθώς, πρακτικά, γίνεται λόγος για το μάρκετινγκ της ΕΚΕ, είναι ορθό να αναφερθεί το γεγονός ότι πολλές επιχειρήσεις εκμεταλλεύονται την ΕΚΕ και τις δυνατότητες που προσφέρει στο επίπεδο των δημοσίων σχέσεων, δηλώνοντας απλά ότι είναι υπεύθυνες, χωρίς όμως να υπάρχουν οι ανάλογες ενδείξεις και αποδείξεις. Μερικές φορές επίσης, αντιλαμβάνονται με κάποιον τρόπο την ΕΚΕ ως μια πράξη φιλανθρωπίας, και πράττουν ανάλογα. Οι δωρεές και ο εθελοντισμός, αν και είναι σαφώς ωφέλιμα, απέχουν πολύ από την πολιτική της ΕΚΕ. Δεν είναι, παρά μόνο ιδιωτικές πρωτοβουλίες, είτε με παροχή βοήθειας ή κάποιου άλλου κοινοφελούς έργου. Αντίθετα με την ΕΚΕ, από τις φιλανθρωπίες δεν προκύπτει διαμοιραζόμενη αξία.

Ένας ακόμη λόγος που προσδίδει αξία στην δημοσίευση τέτοιων εκθέσεων είναι η δημιουργία προτύπων. Πιο συγκεκριμένα, μια πλήρης και ενοποιημένη έκθεση ΕΚΕ, μπορεί να λειτουργήσει ως κατευθυντήριες οδηγίες για κάποια άλλη εταιρεία. Παίρνοντας παράδειγμα από μια επιτυχημένη προσπάθεια Εταιρικής Υπευθυνότητας και Βιώσιμης Ανάπτυξης, και βλέποντας τα οφέλη που αυτή προσφέρει, έχουν τη δυνατότητα άλλες επιχειρήσεις, ακόμα και οι μικρομεσαίες, να διαμορφώσουν την κουλτούρα τους με τρόπο αντίστοιχο. Οι εκθέσεις αυτές αποτελούν μια εξαιρετικά σημαντική πηγή έμπνευσης και επιρροής ως προς την υπόλοιπη αγορά. Η επιτυχία, η καινοτομία δράση και η αποδοχή μπορεί να παρακινήσει όλους, ακόμη και τους ανταγωνιστές της.

---

### III. Νομιμοποίηση

Σε αυτό, λοιπόν, το σημείο τίθεται το ζήτημα της νομιμοποίησης. Η ΕΚΕ, μέσα από το Σύμφωνο του ΟΗΕ, αλλά και τα επιμέρους πλαίσια και πρότυπα, χαράζει μια, ως επί το πλείστον, κοινή πορεία πλεύσης για τις επιχειρήσεις. Αν και γίνονται οι απαραίτητες προσαρμογές και αναδιατάξεις, οι στόχοι παραμένουν οι ίδιοι. Όταν τα ενδιαφερόμενα μέρη ενημερώνονται συστηματικά για τις ενέργειες της εταιρείας, υπάρχει κατανόηση και εμπιστοσύνη, και συνεπώς άτυπα αδειοδοτούν τη δράση της. Επίσης, αποφεύγεται ο κίνδυνος του γνωστού ως “lobbying”, της πίεσης δηλαδή ΜΚΟ (Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις), ακτιβιστών και άλλων οργανισμών. Έτσι, η επιχείρηση απολαμβάνει και εξασφαλίζει την νομιμοποίηση. Επιπλέον, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία, οι επιχειρήσεις πλέον είναι υποχρεωμένες να δημοσιεύουν αυτές τις εκθέσεις. Σε αυτό, όμως, θα γίνει αναφορά στο επόμενο κεφάλαιο.

---

### IV. “Αυτο-βελτίωση”

Σε ένα άλλο επίπεδο, το οποίο αφορά περισσότερο το κομμάτι της εξέλιξης της ίδιας της εταιρείας, σημειώνονται ουσιαστικά κέρδη μέσα από μια έκθεση. Κατά την σύνταξη της έκθεσης, οι υπεύθυνοι για τη διοίκηση της εταιρείας ενημερώνονται εκτενώς για την απόδοσή της σε όλα τα επίπεδα. Μέσα από τη γνώση που προσφέρουν οι εκθέσεις απολογισμού προκύπτει ένας συνεχής έλεγχος των επιδόσεων της εταιρείας σε όλους τους τομείς. Με τη χρήση των κατάλληλων δεικτών και εργαλείων μετριέται ο συλλογικός και ο κοινωνικός αντίκτυπος της ΕΚΕ. Στόχοι που δεν επιτεύχθηκαν, πράγματα που δεν πήγαν με βάση τον αρχικό σχεδιασμό του πλάνου, δυσλειτουργίες, απώλειες οικονομικές ή και υλικές, λανθασμένη προσέγγιση και εκτίμηση, εξωτερικοί παράγοντες και πολλές άλλες προκλήσεις που μπορεί να προκύψουν σε έναν οργανισμό καταγράφονται κατά τη διαδικασία σύνθεσης της έκθεσης.

Παράλληλα, όμως, καταγράφονται και τα επιτεύγματα του οργανισμού, και τα οφέλη που αποκόμισε εντός του χρονικού ορίου από την μία έκθεση στην άλλη. Οι ανεβασμένες επιδόσεις, η σωστή λήψη αποφάσεων, ο σωστός τρόπος διαχείρισης μιας κρίσης, η αυξημένη παραγωγικότητα και αποτελεσματικότητα των εργαζομένων, η πρόοδος, οι καινοτομίες, η ικανοποίηση των καταναλωτών και γενικότερα των ενδιαφερόμενων μερών, ο αντίκτυπος στο περιβάλλον, η αύξηση του κέρδους, είναι μονάχα μερικές από τις επιτυχίες που μπορούν να προσφέρουν οι πρακτικές της ΕΚΕ.

Σε κάθε περίπτωση, όλα τα παραπάνω συντελούν στη βελτίωση του οργανισμού. Ακόμη και αν τα ποσοστά επιτυχίας δεν είναι ιδανικά, βοηθούν στη χαρτογράφηση της στρατηγικής που θα ακολουθήσει η εταιρεία στη συνέχεια, προκειμένου να “καλύψει” το χαμένο έδαφος. Οι μάνατζερ των στελεχών της ΕΚΕ, αλλά και ολόκληρου του οργανισμού, μπορούν να εξετάσουν τί πήγε λάθος, τί λειτούργησε σωστά, πού έγιναν λανθασμένοι υπολογισμοί και εκτιμήσεις, και να επιλέξουν από αυτό το μοντέλο στρατηγικής τί θα εφαρμόσουν και τί όχι στο μέλλον. Ακόμα και όταν μια επιχείρηση φτάσει τους στόχους που έθεσε, μέσω της έκθεσης έχει τη δυνατότητα να ανεβάσει το επίπεδο της ΕΚΕ, και να θέσει νέους, υψηλότερους στόχους, δημιουργώντας νέες προκλήσεις για την ίδια και τους εργαζομένους της. Γίνεται ανασχεδιασμός των επιχειρηματικών διαδικασιών στην αλυσίδα αξίας μιας υπεύθυνης επιχείρησης. Μπορεί, επομένως, να χαρακτηριστεί ως ένα πολύτιμο εργαλείο “αυτοβελτίωσης”.

Είναι γεγονός ότι η διαδικασία δημοσιοποίησης εκθέσεων της ΕΚΕ είναι πολύ απαιτητική και χρονοβόρα. Χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια να συνταχθεί, ενώ ταυτόχρονα είναι μια εξαιρετικά δαπανηρή διαδικασία, η οποία μπορεί να καταλάβει μεγάλο μέρος ενός εταιρικού προϋπολογισμού, ειδικά εφόσον είναι υποχρεωτικό να γίνεται ετησίως. Απαιτούνται επιτακτικοί ελέγχοι, εξειδικευμένο προσωπικό σε όλα τα τμήματα του οργανισμού, αλλά και εξειδικευμένη ομάδα ΕΚΕ, η οποία θα μπορεί να συντονίσει την όλη προσπάθεια, πολλαπλές πιστοποιήσεις και καταγραφές. Όμως, τα οφέλη της έχουν τελικά μεγαλύτερη αξία.

## **Κεφάλαιο 2.**

### **Ο ευρωπαϊκός νόμος για την δημοσίευση εκθέσεων ΕΚΕ**

---

#### **Μεταβολή συμπεριφοράς Ευρωπαίων**

Οι Ευρωπαίοι πολίτες, τις τελευταίες δεκαετίες, έχουν αποκτήσει μια πιο υπεύθυνη καταναλωτική συμπεριφορά. Αντιλαμβάνονται, πλέον, τον κίνδυνο που φέρει ως συνέπεια η καταστροφή του πλανήτη, και έτσι στρέφονται σταδιακά σε έναν πιο φιλικό προς το περιβάλλον τρόπο ζωής. Πέρα από τον παραδοσιακό τρόπο προσέγγισης του ζητήματος, την ανακύκλωση, η οποία έχει πάρει σημαντικές διαστάσεις σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, αναζητούν ουσιαστικότερες λύσεις και τρόπους να εμπλακούν στη “διάσωση” του πλανήτη.

Στο Ευρωβαρόμετρο 69 του 2008, μια τακτική έρευνα που πραγματοποιείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το 62% των ερωτηθέντων αναγνώρισε την υπερθέρμανση του πλανήτη και κλιματική αλλαγή ως τα δύο σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα, σε παγκόσμιο επίπεδο, με το ποσοστό της Σουηδίας να πλησιάζει 90% και της Δανίας το 93%. Ταυτόχρονα η απόλυτη πλειοψηφία από της 23 χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα αυτή, ανέφερε τα προβλήματα αυτά ανάμεσα στα σημαντικότερα.

Αντίστοιχη, περισσότερο εξειδικευμένη έρευνα, πάλι από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία όμως δημοσιεύτηκε μερικά χρόνια αργότερα, τον Σεπτέμβριο του 2014 (Special Eurobarometer 416), εξέτασε τις συμπεριφορές των Ευρωπαίων πολιτών απέναντι στο περιβάλλον. Η έκβαση της έρευνας αυτής έδειξε ότι τα τρία τέταρτα από αυτούς που συμμετείχαν, δηλαδή το 75%, απάντησαν ότι ήταν πρόθυμοι να αγοράσουν ένα προϊόν, το οποίο είναι πιστοποιημένα “φιλικό” προς το περιβάλλον, ακόμη και αν αυτό είναι πιο ακριβό από ένα αντίστοιχο προϊόν, για του οποίου την παραγωγή δεν τηρήθηκαν τα σωστά πρότυπα. Είναι, μάλιστα, αξιοσημείωτο το γεγονός ότι στη Σουηδία, την Μάλτα, τη Φινλανδία, τη Δανία, το Λουξεμβούργο, την Αυστρία, την Κύπρο, το Βέλγιο, την Σλοβενία και τη Γερμανία, οχτώ στους δέκα απάντησαν θετικά. Εντυπωσιακό είναι και το ποσοστό της Ελλάδας, όπου η θετική απάντηση άγγιξε το 72% των συμμετεχόντων, ένα αρκετά υψηλό ποσοστό για τα ελληνικά δεδομένα.

Τα αποτελέσματα των δύο αυτών ερευνών, παρουσιάζουν την έντονη διάθεση των ευρωπαίων πολιτών να αλλάξουν τις συνήθειες και τον παραδοσιακό τρόπο ζωής, και να εντάξουν στην καθημερινότητά τους υπεύθυνες πρακτικές, παρά την αύξηση του κόστους. Είναι λοιπόν προφανές ότι οι απαιτήσεις τους από τις κυβερνήσεις, τους οργανισμούς και τις επιχειρήσεις είναι αυξημένες, και ότι αυτή η “πράσινη” τάση πλέον καθοδηγεί την αγορά. Με βάση αυτό το πλαίσιο, την πίεση από την κοινωνία των πολιτών, αλλά και τις ΜΚΟ, σε συνδυασμό με τη ραγδαία εξάπλωση του



ακραίου καπιταλισμού, μπορεί κανείς να αντιληφθεί ότι οι πρακτικές της ΕΚΕ είναι επιτακτικές, παρόλο που είναι μη δευμεντικές. Ένα όμως ουσιαστικό κεφάλαιο της ΕΚΕ είναι αυτό της λογοδοσίας και της διαφάνειας, το οποίο εξασφαλίζεται μέσα από τη δημοσίευση εκθέσεων απολογισμού.

---

## **Νομικό πλαίσιο δημοσίευσης**

Σε συνεδρία του το 2013, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, κατά το εξάμηνο της Ελληνικής προεδρίας, και του υπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας Κωστή Χατζηδάκη, τότε προέδρου του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τροποποίησε την ήδη υπάρχουσα οδηγία 2013/34/ΕΕ, όσον αφορά τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών από επιχειρήσεις και Ομίλους. Οι επιχειρήσεις, λοιπόν, δεν είναι υποχρεωμένες να εντάξουν πρακτικές εταιρικής υπευθυνότητας στη στρατηγική τους, όμως πλέον όλες οι επιχειρήσεις δημοσίου συμφέροντος είναι υποχρεωμένες, βάσει νόμου, να δημοσιοποιούν ετησίως μια έκθεση απολογισμού, η οποία περιέχει μη χρηματοοικονομικά στοιχεία.

Ως επιχειρήσεις δημοσίου συμφέροντος ορίζονται “οι εισηγμένες σε χρηματιστήρια, οι τράπεζες, οι ασφαλιστικές εταιρίες καθώς και όσες έχουν σημαντικό δημόσιο ρόλο εξαιτίας του μεγέθους του κύκλου των εργασιών τους και του εταιρικού τους κύρους”. Είναι, ωστόσο, σημαντική η εξαίρεση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων από το πεδίο εφαρμογής της νέας Οδηγίας.

Η απόφαση αυτή αποτέλεσε ουσιαστική καινοτομία για τα ευρωπαϊκά δεδομένα, και τόνισε την σημασία της βιώσιμης και “χωρίς αποκλεισμούς” ανάπτυξης. Άλλωστε, στην συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη (Rio+20), που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας τον Ιούνιο του 2012, αναγνωρίστηκε η σημασία της υποβολής εκθέσεων για τη βιωσιμότητα εκ μέρους των επιχειρήσεων, ενθάρρυνε τις επιχειρήσεις να ερευνήσουν το ενδεχόμενο ενσωμάτωσης πληροφοριών για τη βιωσιμότητά τους στις ετήσιες εκθέσεις τους.

## ***Λόγοι που συντέλεσαν στην αναθεώρηση της νομοθεσίας***

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι υπήρχε επιτακτική ανάγκη υψηλού επιπέδου διαφάνειας, σε ότι αφορά τις μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες των επιχειρήσεων. Όταν γίνεται λόγος για δημοσίευση εκθέσεων ΕΚΕ, δύο έννοιες που ξεχωρίζουν είναι η διαφάνεια και η λογοδοσία. Πέρα όμως από αυτή την αρχή, η επιτροπή επισήμανε μια σειρά από λόγους οι οποίοι συντέλεσαν στην απόφαση αυτής της αναθεώρησης.

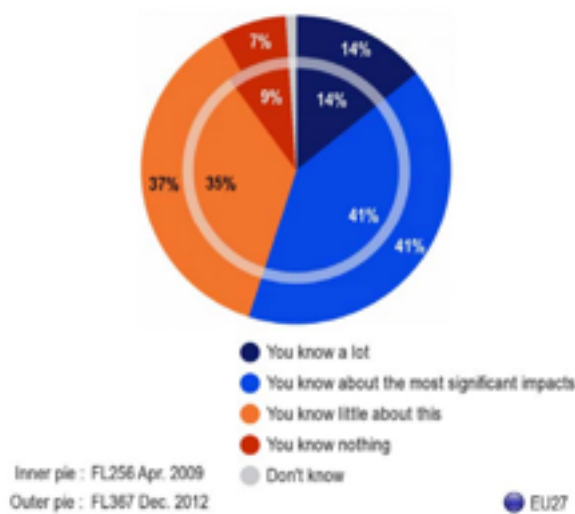
Αρχικά, μέσα από τις εκθέσεις, η Επιτροπή θεωρεί ότι η εκάστοτε επιχείρηση έχει τη δυνατότητα καταμέτρησης, παρακολούθησης αλλά και διαχείρισης των επιδόσεών της, καθώς και του κοινωνικού της αντικτύπου. Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, η σύνταξη της έκθεσης μη χρηματοοικονομικών στοιχείων συμβάλλει στον καλύτερο δυνατό έλεγχο του οργανισμού σε κάθε επίπεδο, καθώς οι διαδικασίες είναι τέτοιες που “αναγκάζουν” την επιχείρηση να καταμετρήσει και να αξιολογήσει όλες τις αποφάσεις που έλαβε, καθώς και τα οφέλη και τις “απώλειες”, και να δημιουργήσει μια εκ νέου στρατηγική, ώστε να μεγενθύνει το κέρδος, μειώνοντας το κόστος.

Επιπλέον, ζούμε στην εποχή της πληροφορίας, οπότε με την δημοσίευση αυτών των στοιχείων διευκολύνεται η πρόσβαση σε τέτοια δεδομένα, τόσο των καταναλωτών όσο και όλων αυτών που ενδιαφέρονται για την πορεία και τον αντίκτυπο της κάθε επιχείρησης. Έρευνα που διεξήχθη στα τέλη του 2012 στα πλαίσια του Ευρωβαρόμετρου (FLASH EUROBAROMETER 367), έδειξε ότι

λίγο πάνω από τους μισούς, συγκεκριμένα το 55%, γνωρίζει τις επιπτώσεις που έχει ένα προϊόν που αγοράζουν στον πλανήτη, ενώ το 44% γνώριζε ελάχιστα ή και καθόλου (Σχήμα 1.).

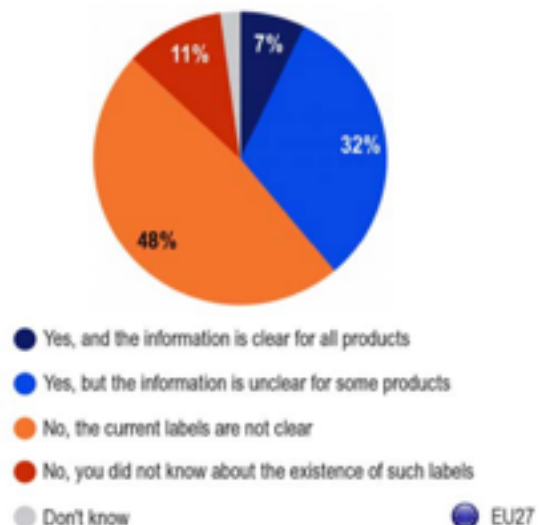
Ταυτόχρονα, όταν οι ίδιοι ρωτήθηκαν εάν πιστεύουν ότι οι ετικέτες που είναι τοποθετημένες πάνω στα προϊόντα στη χώρα τους, παρέχουν επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τον περιβαλλοντικό τους αντίκτυπο, μονάχα το 7% απάντησε θετικά. Το 32% απάντησε ότι αν και υπάρχουν οι ετικέτες αυτές, μερικές φορές δεν είναι ξεκάθαρες. Αντίθετα η πλειοψηφία, συγκεκριμένα το 59%, απάντησε αρνητικά, εκ του οποίου το 11% δήλωσε ότι δεν γνωρίζει καν για την ύπαρξη τέτοιων ετικετών. Και οι δυο αυτές περιπτώσεις αποδεικνύουν ότι οι καμπάνιες, είτε των ίδιων των επιχειρήσεων, είτε άλλων οργανισμών, είτε της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των καταναλωτών, δεν πέτυχαν τον σκοπό τους (Σχήμα 2.).

Q1. In general, how much do you know about the environmental impact of the products you buy and use?



Σχήμα 1. Flash Eurobarometer 367 (2013)

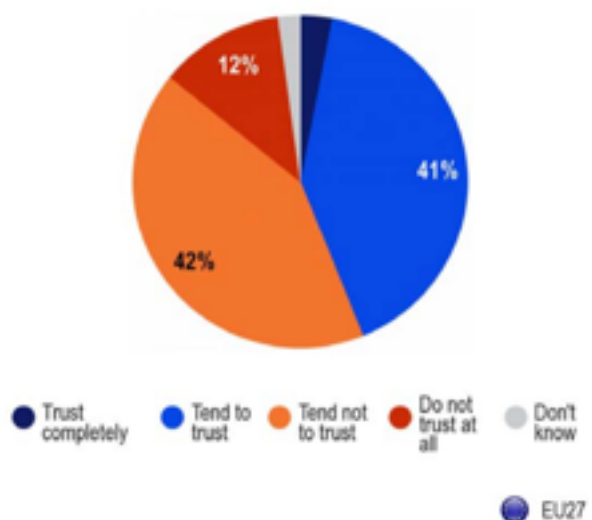
Q10. Do you think that current products labels provide enough information about their environmental impact in (OUR COUNTRY)?



Σχήμα 2. Flash Eurobarometer 367 (2013)

Σχετικά με τους καταναλωτές και τους επενδυτές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κρίνει αναγκαία την ανάκτηση της εμπιστοσύνης ως προς τις επιχειρήσεις. Αυτό περιλαμβάνει και την εμπιστοσύνη ότι η έκθεση ΕΚΕ αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα γύρω από τις δράσεις και τον κοινωνικό αντίκτυπο της εταιρείας. Άλλο μέρος της ίδιας έρευνας (FLASH EUROBAROMETER 367) έδειξε ότι η πλειοψηφία των Ευρωπαίων πολιτών, δεν εμπιστεύεται τις εκθέσεις απολογισμού των επιχειρήσεων, όσον αφορά την περιβαλλοντική τους δράση και επίδοση. Πιο συγκεκριμένα, το 54% των ερωτηθέντων απάντησε αρνητικά, εκ των οποίων το 12% ήταν απόλυτο στην

Q14. In general, how much do you trust companies' reports on their own environmental performance?



Σχήμα 3. Flash Eurobarometer 367 (2013)

απάντησή του. Αντίθετα, περίπου το 44% απάντησε εν μέρει θετικά, με μόλις το 3% να έχει την απόλυτη εμπιστοσύνη σε αυτές τις εκθέσεις (Σχήμα 3.). Η έρευνα αυτή δημοσιεύτηκε τον Ιούλιο του 2013, την ίδια χρονιά που αποφασίστηκε η αναθεώρηση της Οδηγίας για την δημοσίευση των εκθέσεων ΕΚΕ.

Επιπροσθέτως, σημαντικός παράγοντας που επηρέασε την λήψη της απόφασης περί αναθεώρησης ήταν η ανάγκη, που έκρινε η Επιτροπή ότι υπήρχε, να δοθεί έμφαση στον πολυδιάστατο χαρακτήρα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, μια ιδανική έκθεση ΕΚΕ μπορεί να λειτουργήσει ως κατευθυντήριος χάρτης, ή και ως κίνητρο, άρα μπορεί να κινητοποιηθούν περισσότερες επιχειρήσεις. Επίσης στο επίπεδο της συγκρισιμότητας μεταξύ των εκθέσεων, είναι δυνατό να εντοπισθούν τυχόν κίνδυνοι που αφορούν την βιώσιμη ανάπτυξη, γεγονός που μπορεί να συμβάλλει στην πρόληψη ή την έγκυρη αντιμετώπισή τους, καθώς και τον έλεγχο των αποτελεσμάτων. Τέλος, η Επιτροπή, μέσα από αυτήν την αναθεώρηση, επιδιώκει ενιαίο συντονισμό των εθνικών διατάξεων, καθώς πολλές εταιρείες δραστηριοποιούνται σε περισσότερα από ένα κράτη-μέλη.

## ***Οδηγία 2014/95/ΕΕ***

### ***Μη χρηματοοικονομική κατάσταση (Άρθρο 19α)***

Αναφορικά με την τροποποίηση για τη δημοσίευση μη χρηματοοικονομικών εκθέσεων, η νέα νομοθεσία καθορίζει πρωταρχικά τις εταιρείες που επάγονται σε αυτήν και απευθύνεται σε όλα τα κράτη-μέλη. Πιο συγκεκριμένα, η νέα τάξη πραγμάτων αφορά επιχειρήσεις και οργανισμούς, οι οποίοι έχουν το λιγότερο 500 εργαζομένους συνολικά, και είναι επιχειρήσεις δημοσίου συμφέροντος. Η έκθεση θα πρέπει να είναι σχετικά με ζητήματα περιβαλλοντικά, εργασιακά και κοινωνικά, με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δωροδοκία και τη διαφθορά, εκτιμώντας την επίδοση, τη θέση και τον αντίκτυπο που έχουν οι δραστηριότητες της επιχείρησης σε αυτούς τους τομείς.

Η έκθεση, λοιπόν, πρέπει να περιλαμβάνει μια γενική περιγραφή του επιχειρηματικού μοντέλου. Έπειτα, μια περιγραφή των πολιτικών που ακολουθεί, συνάμα με την διαδικασία δέουσας επιμέλειας, δηλαδή την εξέταση των οικονομικών και των επιχειρηματικών εγγράφων της, για να διασφαλιστεί ότι δεν υπάρχουν ασυμφωνίες ανάμεσα στους ισχυρισμούς και στην πραγματική κατάστασή της, και τα αποτελέσματα από αυτές τις πολιτικές. Επιπλέον, οφείλει να περιέχει τους κινδύνους που προκύπτουν από τις δραστηριότητες, τις σχέσεις, τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες της, σε σχέση με τους παραπάνω τομείς, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο ανταποκρίνεται σε αυτούς τους κινδύνους η επιχείρηση. Τέλος, στην έκθεση αυτή θα πρέπει να παρατίθενται οι μη χρηματοοικονομικοί δείκτες επιδόσεων που ενδείκνυνται στον κλάδο που δραστηριοποιείται η επιχείρηση, και όπου κρίνεται απαραίτητο, αναφορές και επιπρόσθετες εξηγήσεις για όσα αναφέρονται στον οικονομικό της ισολογισμό.

Στην περίπτωση που μια επιχείρηση δεν εφαρμόζει πολιτικές Εταιρικής Υπευθυνότητας για ένα, ή και για περισσότερα, από τα εν λόγω ζητήματα, η έκθεση πρέπει να περιέχει σαφή και αιτιολογημένη εξήγηση για την απουσία τους. Σε εξαιρετικές, όμως, περιπτώσεις τα κράτη-μέλη έχουν την δυνατότητα να επιτρέψουν σε μια επιχείρηση να παραλείψει ορισμένες πληροφορίες, εάν η δημοσίευσή τους κριθεί ότι είναι επιβλαβής για την εμπορική κατάσταση της επιχείρησης. Αυτό συμβαίνει εφόσον εισηγηθούν τα μέλη των των διοικητικών, διαχειριστικών και εποπτικών οργάνων με βάση το εθνικό δίκαιο, με την προϋπόθεση όμως ότι η παράλειψη αυτή δεν εμποδίζει την ενδεδειγμένη κατανόηση της εξέλιξης, των επιδόσεων, της θέσης και του αντίκτυπου των δραστηριοτήτων της επιχείρησης.

Επιπροσθέτως, τα κράτη-μέλη ορίζουν ότι οι επιχειρήσεις, προκειμένου να δημοσιεύσουν αυτές τις πληροφορίες, μπορούν να βασιστούν είτε σε εθνικά, σε ευρωπαϊκά ή σε διεθνή πλαίσια, αρκεί να διευκρινίσουν τελικά σε ποιά πλαίσια βασίστηκαν. Ακόμη, οι θυγατρικές εταιρείες απαλλάσσονται από την υποχρέωση δημοσίευσης, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω επιχειρήσεις και οι θυγατρικές της επιχειρήσεις συμπεριλαμβάνονται στην ενοποιημένη έκθεση διαχείρισης ή σε χωριστή έκθεση άλλης επιχείρησης, ανεξάρτητα από το πλαίσιο στο οποίο βασίζεται. Όμως, μονάχα υπό τον όρο ότι δημοσιεύεται στον ιστότοπο της επιχείρησης μαζί με την έκθεση διαχείρισης σύμφωνα με το άρθρο 30, και εντός έξι μηνών από το κλείσιμο του ετήσιου ισολογισμού.

Ωστόσο, τα κράτη-μέλη οφείλουν να εξασφαλίσουν ότι ο ελεγκτής ή το ελεγκτικό γραφείο έχει διαπιστώσει εάν η κάθε επιχείρηση έχει υποβάλει την κατάσταση με τις μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες ή την ξεχωριστή έκθεση. Επιπλέον, τα κράτη-μέλη έχουν την δυνατότητα να απαιτήσουν να γίνει επανέλεγχος και επαλήθευση των πληροφοριών και των στοιχείων που παρέχουν οι επιχειρήσεις, από κάποιον ανεξάρτητο πάροχο υπηρεσιών εξακρίβωσης.

Η τροποποίηση του άρθρου 20 της Οδηγίας, καθιστά υποχρεωτική την προσθήκη μιας περιγραφής αναφορικά με την πολιτική της εταιρείας που εφαρμόζεται για τα διοικητικά, διαχειριστικά και εποπτικά όργανά της. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία που πρέπει να παραθέτονται αφορούν για παράδειγμα την ηλικία, το φύλο, την εκπαίδευση ή την επαγγελματική προϊστορία των μελών, εξηγώντας την πολιτική εφαρμόζεται για την πολυμορφία αυτή, τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζεται, καθώς και τα αποτελέσματα που έχει εντός του χρονικού πλαισίου που ορίζεται για την σύνταξη της έκθεσης. Σε περίπτωση που δεν εφαρμόζεται τέτοια πολιτική, η εταιρεία είναι υποχρεωμένη να περιλάβει αιτιολόγηση για την απουσία της, μέσα στην έκθεση.

### ***Ενοποιημένη μη χρηματοοικονομική κατάσταση (Άρθρο 29α)***

Η ενοποιημένη μη χρηματοοικονομική έκθεση αφορά τις μητρικές επιχειρήσεις μεγάλου Ομίλου, ο οποίος υπερβαίνει τους 500 εργαζομένους κατά το οικονομικό έτος. Αυτές οι επιχειρήσεις πρέπει να περιέχουν στην ενοποιημένη έκθεση διαχείρισης μια ενοποιημένη μη χρηματοοικονομική κατάσταση που περιέχει πληροφορίες για τα ζητήματα που ισχύουν και για την προηγούμενη περίπτωση, για την κατανόηση της εξέλιξης, των επιδόσεων, της θέσης και του αντικτύπου των δραστηριοτήτων τους.

Τα βασικά στοιχεία που πρέπει να συμπεριληφθούν είναι πρακτικά τα ίδια με την μη χρηματοοικονομική κατάσταση. Δηλαδή, πρέπει να γίνει περιληπτικά μια περιγραφή του επιχειρηματικού μοντέλου του Ομίλου, τις πολιτικές που εφαρμόζει, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών δέουσας επιμέλειας, καθώς και τα αποτελέσματα. Επίσης, τους κινδύνους και τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να προκαλέσουν οι δραστηριότητές του, και τον τρόπο με τον οποίο ο Όμιλος τα διαχειρίζεται, και τέλος, τους βασικούς δείκτες επιδόσεων που σχετίζονται με τον κλάδο ενασχόλησης του Ομίλου. Βεβαίως όπου κρίνεται απαραίτητο, πρέπει να περιλαμβάνονται επιπρόσθετες αναφορές και εξηγήσεις για τα ποσά που αναγράφονται στην ενοποιημένη οικονομική κατάσταση.

Και σε αυτήν την περίπτωση, εάν ένας Όμιλος, ο οποίος επάγεται στην οδηγία αυτή, δεν έχει υιοθετήσει πρακτικές και πολιτικές Εταιρικής Υπευθυνότητας για ένα ή για περισσότερα ζητήματα, είναι υποχρεωμένος να παρέχει στην έκθεση αιτιολογημένη εξήγηση για την απουσία τέτοιων πολιτικών. Την ίδια στιγμή, τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέψουν την παράλειψη ορισμένων πληροφοριών, εάν η δημοσιοποίησή τους μπορεί να βλάψει την εμπορική θέση του Ομίλου, πάλι με την προϋπόθεση ότι η παράλειψη αυτή δεν επηρεάζει την κατανόηση της εξέλιξης, των επιδόσεων, της θέσης και του αντικτύπου του Ομίλου.

Τα πλαίσια στα οποία βασίζεται η έκθεση μπορεί να είναι εθνικά, ευρωπαϊκά ή διεθνή, αρκεί να υπάρχει η σχετική διευκρίνιση. Ωστόσο, μία μητρική επιχείρηση, η οποία είναι ταυτόχρονα και θυγατρική, απαλλάσσεται από τις υποχρεώσεις δημοσίευσης, εφόσον η απαλλασσόμενη μητρική επιχείρηση και οι θυγατρικές της συμπεριλαμβάνονται στην ενοποιημένη έκθεση διαχείρισης ή στη χωριστή έκθεση άλλης επιχείρησης. Ομοίως, εάν μια μητρική επιχείρηση δημοσιεύει, εντός έξι μηνών από το κλείσιμο του ισολογισμού, χωριστή έκθεση για το ίδιο οικονομικό έτος μαζί με την ενοποιημένη έκθεση διαχείρισης, και η οποία πληρεί τις προϋποθέσεις που προβλέπει η Οδηγία, και καλύπτει τις πληροφορίες που απαιτούνται, ανεξάρτητα από τα πλαίσια στα οποία βασίζεται, τα κράτη-μέλη μπορούν να απαλλάξουν την μητρική επιχείρηση από την υποχρέωση κατάρτισης ενοποιημένης μη χρηματοοικονομικής κατάστασης.

Τα κράτη-μέλη εξασφαλίζουν νόμιμο έλεγχο, όπου εξετάζεται εάν ο Όμιλος έχει υποβάλλει την έκθεση σύμφωνα με τα κριτήρια που ορίζει η Οδηγία, όμως μπορούν να ορίσουν και σε αυτή την περίπτωση κάποιον ανεξάρτητο πάροχο υπηρεσιών εξακρίβωσης, ώστε να επαληθεύσουν τα στοιχεία που παρατίθενται στην έκθεση.

### ***Επιπρόσθετες παρεμβολές***

Στην νέα Οδηγία αναγνωρίζεται η συνολική ευθύνη των διοικητικών, διαχειριστικών και εποπτικών οργάνων μίας επιχείρησης, να εξασφαλίσουν ότι οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις, η έκθεση διαχείρισης, η δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, όταν παρέχεται χωριστά, και η έκθεση που αναφέρεται στο άρθρο 19α, καθώς και οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, οι ενοποιημένες εκθέσεις διαχείρισης, η ενοποιημένη δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, όταν παρέχεται χωριστά, και η έκθεση που αναφέρεται στο άρθρο 29α, έχουν συνταχθεί και δημοσιευτεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις της παρούσας οδηγίας και, κατά περίπτωση, με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα που θεσπίστηκαν σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1606/2002.

Σύμφωνα με το άρθρο 48 της προηγούμενης οδηγίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποβάλλει στο Ευρωκοινοβούλιο και στο Συμβούλιο μια έκθεση, η οποία επανεξετάζει και αξιολογεί την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα της οδηγίας, σε διάφορα επίπεδα. Με την νέα Οδηγία, η έκθεση αυτή αναλύει το ενδεχόμενο να θεσπιστεί υποχρέωση, βάσει της οποίας οι μεγάλες επιχειρήσεις θα οφείλουν να καταρτίζουν ετησίως μια έκθεση, ανά χώρα για κάθε κράτος μέλος και για κάθε τρίτη χώρα στην οποία δραστηριοποιούνται, η οποία θα περιέχει πληροφορίες για τα κέρδη που πραγματοποίησαν, τον φόρο επί των κερδών που κατέβαλαν και τις δημόσιες επιδοτήσεις που έλαβαν.

### ***Οδηγός για την υποβολή εκθέσεων***

Όσον αφορά τον τρόπο δημοσίευσης των εκθέσεων αυτών, η Επιτροπή έχει αναπτύξει ορισμένες μη δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές και προτεινόμενους, γενικούς και ανά τομέα, δείκτες επιδόσεων, προκειμένου να διευκολύνει τις επιχειρήσεις να δημοσιεύσουν τις μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες με τον καταλληλότερο τρόπο. Παρόλα αυτά, η εταιρείες έχουν την ευελιξία να διαχειριστούν την δημοσίευση της έκθεσης με διαφορετικό τρόπο από αυτόν που προτείνει η Επιτροπή, με την προϋπόθεση ότι έχει εφαρμοστεί και τηρηθεί κατά κανόνα η αναθεώρηση της Οδηγίας, και περιλαμβάνει όλες τις απαραίτητες και υποχρεωτικές πληροφορίες που ορίζονται από την Οδηγία αυτή.

## Κεφάλαιο 3.

### Εταιρική Υπευθυνότητα στην Ελλάδα: Κατασκευαστικές επιχειρήσεις

Το 1996, το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών (ΕΒΕΑ), σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο (ΕΒΝΣC), του οποίου στόχος ήταν η προώθηση της κοινωνικής υπευθυνότητας και η δημιουργία αντίστοιχων εθνικών Δικτύων, οργάνωσε μια ημερίδα προκειμένου να πληροφορηθούν μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις για τις δράσεις του Ευρωπαϊκού Δικτύου, με την προοπτική να ιδρυθεί ένα Ελληνικό Δίκτυο. Το 2000, πραγματοποιήθηκε η ίδρυση Ελληνικού Δικτύου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη από 13 Ελληνικές επιχειρήσεις και 3 συλλογικούς επιχειρηματικούς φορείς, το οποίο αργότερα μετονομάστηκε σε CSR HELLAS.

Έκτοτε, ο αριθμός των μελών αυξήθηκε, και πλέον υπάρχουν 124 μέλη αυτού του Δικτύου. Το όραμα του ελληνικού Δικτύου είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων και της ελληνικής οικονομίας, μέσα από πρακτικές εταιρικής υπευθυνότητας. Στοχεύει δηλαδή στη δημιουργία ενός κοινού άξονα, ώστε να υπάρξουν συντονισμένες δράσεις από τα μέλη της για την επίτευξη των στόχων. Το Δίκτυο μελλοντικά αποσκοπεί στην συμμετοχή περισσότερων επιχειρήσεων. Ωστόσο, πολλές μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις, ενώ δεν αποτελούν μέλος του Δικτύου, έχουν συμμορφωθεί με τις ευρωπαϊκές Οδηγίες, αλλά και με την σχετική εθνική νομοθεσία, εισάγοντας πρακτικές ΕΚΕ στην στρατηγική τους.

---

### Κατασκευαστικός κλάδος

Ο κλάδος των κατασκευών αποτελεί βασικό τομέα για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Σύμφωνα μάλιστα με έρευνα του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών το 2015, η προστιθέμενη αξία των Κατασκευών, μαζί με τις υπόλοιπες δραστηριότητες που εντάσσονται στον τομέα, είχε διαμορφωθεί σε €22,5 δισεκ. ή 11% του ΑΕΠ το 2006. Ωστόσο, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, το 2013 υποχώρησε σε €8,1 δισεκ., περίπου 4% του ΑΕΠ. Λόγω πληθώρας επαγγελμάτων και ειδικοτήτων, ο ευρύτερος κατασκευαστικός κλάδος το 2013 απασχολούσε 287 χιλιάδες άτομα, περίπου το 8,7% της συνολικής απασχόλησης, ενώ το 2008 περίπου το 13% της συνολικής απασχόλησης, συγκεκριμένα 589 χιλιάδες άτομα.

Παρόλα αυτά, είναι κατανοητό ότι οι δραστηριότητες των κατασκευαστικών επιχειρήσεων είναι αρκετά επιβλαβείς για το περιβάλλον, εξαιτίας της εκτεταμένης χρήσης μηχανημάτων και επικίνδυνων υλικών, της τεράστιας ποσότητας αποβλήτων, την έμμεση ή άμεση επίδραση στη βιοποικιλότητα και τα οικοσυστήματα, καθώς και τις εξαιρετικά μεγάλες ποσότητες κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας και νερού. Παράλληλα, υπάρχει υψηλός κίνδυνος εργατικών ατυχημάτων, γεγονός που δημιουργεί την επιτακτική ανάγκη πρόληψης και αποτελεσματικής διαχείρισης. Οι κατασκευαστικές επιχειρήσεις, λοιπόν, είναι αναγκαίο να εφαρμόζουν πρακτικές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και τον Κώδικα Δεοντολογίας, καθώς τα ενδιαφερόμενα μέρη τους, τόσο τα εσωτερικά όσο και τα εξωτερικά, επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό, έμμεσα και άμεσα, από τις δραστηριότητές τους.

Στην συνέχεια, θα αναλυθούν συγκριτικά τρεις εκ των μεγαλύτερων κατασκευαστικών ομίλων στην Ελλάδα, οι οποίες μάλιστα είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Πρόκειται για μητρικές εταιρείες, αλλά και για τις θυγατρικές τους, οι οποίες δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, αλλά και σε διάφορες χώρες εντός και εκτός Ευρώπης. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία, οι επιχειρήσεις αυτές επάγονται στην Οδηγία περί δημοσίευσης μη χρηματοοικονομικής κατάστασης, καθώς αποτελούν επιχειρήσεις δημοσίου συμφέροντος και απασχολούν πάνω από 5.000 άτομα ετησίως. Θα εξεταστεί, λοιπόν, ο τρόπος με τον οποίο

επιλέγουν να δημοσιεύσουν τις πληροφορίες αυτές, οι πρακτικές ΕΚΕ που εφαρμόζονται, ο κοινωνικός και περιβαλλοντικός αντίκτυπος, καθώς και οι τρόποι με τους οποίους η κάθε επιχείρηση προσπαθεί να περιορίσει τους κινδύνους, σύμφωνα με τα δεδομένα που προκύπτουν από τους απολογισμούς για το οικονομικό έτος 2017. Η επιλογή των ομίλων που θα εξεταστούν έγινε τυχαία, μέσα από την κατάσταση στην ιστοσελίδα του Χρηματιστηρίου Αθηνών.

## **Όμιλος ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ**

Ο Όμιλος ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ είναι ένας από τους σημαντικότερους ελληνικούς επιχειρηματικούς Ομίλους, και έχει επεκτείνει τις δραστηριότητές του και την παρουσία του σε 16 χώρες στην Ευρώπη, τις ΗΠΑ και την Μέση Ανατολή. Το έτος 2017 είχε στην κατοχή του 110 επιχειρηματικές μονάδες και απασχολούσε 5.000 εργαζομένους στο σύνολο. Η επιχειρηματική δράση του Ομίλου δεν περιορίζεται στον κατασκευαστικό τομέα, αλλά εκτείνεται και στον τομέα αξιοποίησης ακινήτων, στον τομέα παραγωγής ενέργειας, στον τομέα βιομηχανίας, καθώς και στον τομέα παραχωρήσεων και αυτό/συγχρηματοδοτούμενων έργων. Μέσα από τις εκθέσεις απολογισμού, ο Όμιλος επιθυμεί να παρακολουθεί συστηματικά τις επιδόσεις του, και κατ' επέκταση να τις επικοινωνήσει.

Μέσα στο 2017, υπήρξαν διάφορα σημαντικά γεγονότα για τον όμιλο ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ. Ένα από αυτά είναι η εκκίνηση της λειτουργίας συγκροτήματος αιολικών πάρκων στην περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδος. Επίσης, η εταιρεία “ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΝ”, 100% θυγατρική του ομίλου, η οποία είχε συσταθεί το 2016 με στόχο την έκδοση εταιρικού ομολόγου, ποσού €60.000.000 προς ενίσχυση του επενδυτικού προγράμματος στην Ελλάδα και τις ΗΠΑ. Ακόμη, η κοινοπραξία «ΤΕΡΝΑ Α.Ε. – GMR Airports Limited» ανέλαβε προσωρινά το έργο «μελέτη, κατασκευή, χρηματοδότηση, λειτουργία, συντήρηση και εκμετάλλευση του νέου Διεθνούς Αερολιμένα Ηρακλείου Κρήτης, καθώς και μελέτη, κατασκευή και χρηματοδότηση των οδικών του συνδέσεων». Ιδρύθηκε η εταιρεία “ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΗΠΕΙΡΟΥ Α.Ε.”, επίσης 100% θυγατρική του Ομίλου, η οποία ανέλαβε την κατασκευή και λειτουργία της μονάδας διαχείρισης απορριμμάτων της περιφέρειας Ηπείρου, και τέθηκε σε λειτουργία επένδυση της ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ, το αιολικό πάρκο Fluvanna, στο Τέξας.

Ταυτόχρονα ολοκλήρωσε άλλα μεγάλα έργα. Μέσα σε αυτά ήταν ο νέος οδικός άξονας της Ιόνιας Οδού, μήκους 196 χλμ. από το Αντίρριο έως τα Ιωάννινα. Αυτό το οδικό δίκτυο συνδέει όλη τη Δυτική Ελλάδα, βελτιώνει την προσβασιμότητα σε περιοχές με τουριστικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον και συμβάλλει στην βελτίωση της σύνδεσης των λιμανιών Ηγουμενίτσας, Πάτρας και Αστακού. Μάλιστα, η “ΝΕΑ ΟΔΟΣ”, η θυγατρική του Ομίλου η οποία ανέλαβε το έργο αυτό, βραβεύτηκε για 3η συνεχόμενη χρονιά, στο πλαίσιο των Hellenic Responsible Business Awards, για το πρόγραμμα «Ερμής» που υλοποιεί τα τελευταία χρόνια, στην κατηγορία «Βραχυπρόθεσμη Επένδυση τοπικής/περιφερειακής Εμβέλειας». Ολοκληρώθηκε, επίσης, ο Αυτοκινητόδρομος Κεντρικής Ελλάδας, ο οποίος έχει συνολικό μήκος 79 χιλιόμετρα, με αποτέλεσμα να μειωθούν σημαντικά οι διαδρομές. Η επιχειρηματική δραστηριότητα και λειτουργία των δυο αυτοκινητοδρόμων ρυθμίστηκε μέσα από πιστοποιημένες διαδικασίες και συστήματα.

## ***Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη***

Ο Όμιλος ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ έχει επιλέξει να δεσμευτεί με τις αρχές της Εταιρικής Διακυβέρνησης και Εταιρικής Υπευθυνότητας, και συνεπώς έχει υιοθετήσει πρακτικές για τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ. Στο επίκεντρο της στρατηγικής που ακολουθεί ο Όμιλος για την Εταιρική Υπευθυνότητα βρίσκεται η μακροπρόθεσμη διασφάλιση του μέγιστου οφέλους, τόσο για τον ίδιο

όσο και για τα ενδιαφερόμενα μέρη του, αναζητώντας συνεχώς τρόπους βελτίωσης και διεύρυνσής της. Αρμόδια για την ανάπτυξη, την αποτελεσματικότητα, τη διαχείριση και τον συντονισμό αυτής της στρατηγικής είναι εξειδικευμένα στελέχη από διάφορες Διευθύνσεις του Ομίλου, που απαρτίζουν την Ομάδα Εταιρικής Υπευθυνότητας. Τα άτομα αυτά έχουν πλήρη δικαιοδοσία να εφαρμόσουν δράσεις και πρακτικές, και συνεργάζονται άμεσα με το τμήμα Διεύθυνσης Επικοινωνίας, Μαρκετινγκ και Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

Επιπλέον, συμμετέχει ενεργά σε διεθνείς και εθνικούς φορείς, με κοινό στόχο την επίτευξη της μεταβολής της επιχειρηματικής διάθεσης. Μερικοί από τους φορείς αυτούς είναι ο ΣΕΒ, το συμβούλιο Αειφόρων Κτιρίων (UAE Green Building Council), τον ΕΣΗΑΠΕ (Ελληνικός Σύνδεσμος Ηλεκτροπαραγωγών Από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας), την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (European Renewable Energy Federation, EREF), και διάφορους άλλους. Ακόμη, προκειμένου να εξασφαλίσει την αξιοπιστία του, έχουν συμπεριληφθεί διεθνή πρότυπα και πιστοποιήσεις στις δραστηριότητες του. Για το 2017, διατηρήθηκαν οι πιστοποιήσεις ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001, ISO 39001, ΕΛΟΤ EN ISO 17025 από το εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης, GMP/+B3 (Good Manufacturing Practices - GMP), ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός 305/2011/ΕΕ, και τέλος, Ευρωπαϊκή Οδηγία 97/23/ΕΚ.

## **Περιβάλλον**

Η προστασία του περιβάλλοντος συνιστά σημαντικό και αναπόσπαστο τμήμα για την στρατηγική του Ομίλου. Ο Όμιλος επιθυμεί να διαχειριστεί τις επιχειρηματικές ευκαιρίες που προκύπτουν, έτσι ώστε να επιτευχθεί οικονομική ανάπτυξη και ταυτόχρονα μείωση των επιζήμιων περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Τα ποσά που διαθέτει ετησίως για την περιβαλλοντική διαχείριση και την πρόληψη είναι αρκετά σημαντικά. Έχει, λοιπόν, υιοθετήσει το πιστοποιημένο Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης, σύμφωνα με το διεθνές πρότυπο ISO 14001, προσπαθώντας να περιορίσει σημαντικά το περιβαλλοντικό του αποτύπωμα. Επίσης, κάθε έτος διεξάγονται επιθεωρήσεις, για να διαπιστωθεί εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις που θέτουν τα διεθνή πρότυπα. Για το 2017 πραγματοποιήθηκαν 35 επιθεωρήσεις συνολικά σε όλες τις χώρες στις οποίες δραστηριοποιείται ο Όμιλος και οι θυγατρικές του.

Επιπροσθέτως, ο Όμιλος ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ εστιάζει στην σωστή και ολοκληρωμένη ενημέρωση και την τακτική και μεθοδική εκπαίδευση των εργαζομένων, αναφορικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων της επιχείρησης, ενώ παράλληλα παρέχεται σχετική ενημέρωση και σε όσους επιθυμούν να επισκεφθούν τα εργοτάξια. Προσπαθεί, δηλαδή να διαμορφώσει μια εταιρική κουλτούρα, που στον πυρήνα της θα έχει την προστασία του περιβάλλοντος. Το 2017 συμμετείχαν σε περιβαλλοντικές εκπαιδεύσεις, οι οποίες πραγματοποιούνται από τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος ή από εξωτερικούς φορείς, πάνω από 2 χιλιάδες εργαζόμενοι της μητρικής εταιρείας αλλά και ορισμένων θυγατρικών. Συνολικά πραγματοποιήθηκαν παραπάνω από χίλιες ώρες εκπαίδευσης.

Η τάση για μείωση του περιβαλλοντικού του αποτυπώματος προϋποθέτει την επιλογή υλικών τα οποία έχουν μεγάλη διάρκεια ζωής, χαμηλό περιβαλλοντικό και ανθρακικό αποτύπωμα κατά τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους. Ο Όμιλος λοιπόν επιθυμεί την υπεύθυνη επιλογή και χρήση των βλαβερών υλικών, καθώς και την ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίησή τους, όπου επιτρέπεται. Επίσης, έχει υιοθετήσει πολιτική Διαχείρισης Αποβλήτων, με στόχο την ποσοτική μείωση, την μείωση του βαθμού επικινδυνότητας καθώς και την σωστή απόρριψή τους. Τα τοξικά απόβλητα, όπως αυτά που προκύπτουν από τα λιπαντικά έλαια, αποθηκεύονται σε ειδικά πιστοποιημένα βαρέλια, ενώ με τα “Spill Kits” απορροφούνται άμεσα, μειώνοντας τον κίνδυνο διαρροών. Για τα ανακυκλώσιμα και μη επικίνδυνα υλικά τηρούνται ανάλογες διαδικασίες.



Ακόμη, είναι αναμενόμενο ότι η φύση των δραστηριοτήτων τέτοιων επιχειρήσεων απαιτεί τη χρήση μηχανημάτων με μεγάλο περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Για αυτό το λόγο, ο Όμιλος μεριμνά για τη συντήρηση των μηχανημάτων που διαθέτει, ώστε να εκτείνει τη διάρκεια ζωής τους. Αναφορικά με την ενέργεια, επιδιώκει να την παράγει από ανανεώσιμες πηγές, και να την καταναλώνει υπεύθυνα και περιορισμένα. Σημαντική είναι και η μείωση της αναπόφευκτης παραγωγής αερίων διοξειδίου του άνθρακα. Την ίδια στιγμή, δίνεται μεγάλη έμφαση στη διαχείριση των υδάτινων πόρων, και στην επίδραση που έχουν τα έργα του στη βιοποικιλότητα των περιοχών όπου πραγματοποιούνται. Γίνονται συχνές και πολυάριθμες μελέτες προκειμένου να σχεδιαστεί η πολιτική που θα ακολουθήσει ο Όμιλος σε κάθε έργο που αναλαμβάνει.

### **Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού**

Ο Όμιλος θεωρεί καθοριστική την συνεισφορά του ανθρώπινου παράγοντα για την επίτευξη των στόχων που θέτει. Για αυτό επιδιώκει ένα ισορροπημένο και αξιόπιστο εργασιακό περιβάλλον, γύρω από μια ορθή εταιρική κουλτούρα βασισμένη σε ηθικές αξίες και διαφάνεια. Το 2017 έγιναν τόσο προσλήψεις όσο και αποχωρήσεις από το συνολικό εργατικό δυναμικό του Ομίλου, καθώς είναι αναμενόμενο ότι η κρίση επηρέασε τις δραστηριότητες του Ομίλου και τις επενδύσεις. Η Διεθνής Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ILO) και το οικουμενικό σύμφωνο του ΟΗΕ, σε συνδιασμό με της εταιρικές αξίες του Ομίλου διαμορφώνουν το πλαίσιο, μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται ο Όμιλος. Το σύνολο των εργαζομένων του ομίλου καλύπτεται από το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο κοινωνικής ασφάλισης.

Υπάρχει, λοιπόν, αυστηρή και αξιοκρατική πολιτική κατά των διακρίσεων, η οποία επιβάλλει ίσες αμοιβές για άνδρες και γυναίκες για ίδιες θέσεις εργασίας, και ο κάθε εργαζόμενος αντιμετωπίζεται με βάση τις ικανότητες και την επίδοσή του, χωρίς να επηρεάζουν τις αποφάσεις του Ομίλου οι πολιτικές του πεποιθήσεις, το φύλο, η θρησκεία ή οποιαδήποτε άλλο στοιχείο διαφορετικότητας. Παρά τη φύση των δραστηριοτήτων του Ομίλου, που καθιστά αναγκαία την συμμετοχή πολλών ανδρών στην εκπόνηση των έργων, ο Όμιλος επιθυμεί να μεγαλώσει το ποσοστό των γυναικών στις εταιρείες του, μιας και οι γυναίκες αποτελούν το 60% του διοικητικού προσωπικού του.

Αναφορικά με την μισθοδοσία, υπάρχουν δείκτες αξιολογήσεις βασισμένοι στη θέση, στις αρμοδιότητες, στην εμπειρία και σε άλλους αντίστοιχους παράγοντες. Οι αποδοχές των εργαζομένων είναι πάντα υψηλότερες από τον κατώτατο μισθό, ανάλογα την προκειμένη χώρα, και συνήθως υπερβαίνουν την ελάχιστη προβλεπόμενη από το νόμο αμοιβή. Σχετικά με την ασφάλεια των εργαζομένων, ο Όμιλος επενδύει στην εκπαίδευση των εργαζομένων για θέματα υγείας και ασφάλειας και την πρόληψη, και προσπαθεί να ελατώσει τα εργατικά ατυχήματα, κάτι που απαιτεί πλήρη συμμόρφωση με τις πολιτικές και τα συστήματα διαχείρισης. Για κάθε έργο αναπτύσσεται σχέδιο Ασφάλειας και Υγείας (ΣΑΥ) και Φάκελος Ασφάλειας και Υγείας (ΦΑΥ), για το σύνολο αυτών που εμπλέκονται στις διαδικασίες, προσπαθώντας να εξασφαλιστεί η πρόληψη και η προστασία από κινδύνους. Ταυτόχρονα, 179 επιθεωρήσεις σε θέματα Υγείας και Ασφάλειας ολοκληρώθηκαν συνολικά κατά το έτος απολογισμού.

Επιπλέον, το 2017, χορηγήθηκε γονική άδεια σε συνολικά 37 άτομα, 4 άνδρες και 33 γυναίκες, οι οποίοι επέστρεψαν κανονικά στα εργασιακά τους καθήκοντα μετά το πέρας της άδειάς τους. Ακόμη, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα εξειδικευμένα προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης για τη δυναμική των εργαζομένων, αλλά και για τον ίδιο τον όμιλο. Συγκεκριμένα, το 2017 πραγματοποιήθηκαν 68.613 ώρες εκπαίδευσης, από εσωτερικούς και εξωτερικούς φορείς.

### **Κοινωνία**

Ο Όμιλος ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ τοποθετεί στον πυρήνα της επιχειρηματικής του δραστηριότητας την δημιουργία διαμοιραζόμενης αξίας. Πέρα από το οικονομικό του όφελος, ενεργεί με τρόπο ώστε να δημιουργηθεί αξία για το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Τηρεί, λοιπόν, ένα αυστηρό κριτήριο ποιότητας βασισμένο στο Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας. Σκοπός είναι η διασφάλιση της υγείας και της ασφάλειας. Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που έχει ο Όμιλος εξαιτίας της στρατηγικής αυτής, τον καθιστούν ξεχωριστό και ανταγωνιστικό στην αγορά. Επενδύει σε διεθνή πρότυπα όπως το ISO 9001, και υποβάλλεται συστηματικά σε επιθεωρήσεις για την ποιότητα. Επιπλέον, τα έργα που παράγει συντελούν στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής του συνολικού πληθυσμού και τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, είτε αναφορικά με υποδομές ή με τον τομέα παραχωρήσεων.

Παρά το γεγονός ότι οι δραστηριότητές του δεν περιορίζονται εντός των εθνικών συνόρων, αλλά επεκτείνονται σε άλλες χώρες και ηπείρους, ο Όμιλος επιδιώκει την ενίσχυση των εγχώριων προμηθευτών, οι οποίοι βέβαια τηρούν τα αντίστοιχα διεθνή πρότυπα, ενισχύοντας έτσι την ελληνική αγορά και οικονομία. Μάλιστα για την κατασκευή του Αυτοκινητοδρόμου της Κεντρικής Ελλάδος, συνεργάστηκε με πάνω από χίλιους τοπικούς και εθνικούς προμηθευτές (4.685), με επενδύσεις που αγγίζουν εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ. Σύμφωνα με τον απολογισμό, το 91,8% των προμηθειών για τα Ελληνικά έργα προέρχονται από εγχώριους προμηθευτές. Το 2017, η αξία των προμηθειών Ελλήνων συνεργατών για όλες τις δραστηριότητες του Ομίλου στην Ελλάδα υπολογίστηκε σε περίπου €571 εκατ. Ο κοινωνικός αντίκτυπος λοιπόν είναι σημαντικός.

Το συνολικό “κοινωνικό προϊόν” που παράγεται, ανέρχεται σε περίπου 1,5 δις ευρώ. Πρόκειται είτε για μισθοδοσία και παροχές στους εργαζομένους, είτε για φορολογίες, είτε για την αναβάθμιση των αστικών δομών είτε για δωρεές και επιχορηγήσεις, όπως το πρόγραμμα κοινωνικής υποστήριξης που εκπόνησε το 2017 για το περιβάλλον, τον αθλητισμό, τα σχολεία και τους συλλόγους νεολαίας, αλλά και τους δήμους, της τάξεως των 280 χιλιάδων ευρώ.

## **Όμιλος ΕΛΛΑΚΤΩΡ**

Ο Όμιλος ΕΛΛΑΚΤΩΡ είναι ένας διεθνής Όμιλος με άξονες την κατασκευή, το περιβάλλον και τις παραχωρήσεις, και αποτελείται από περισσότερες από 110 θυγατρικές εταιρείες. Η βάση του βρίσκεται στην Ελλάδα, αλλά δραστηριοποιείται σε άλλες 25 χώρες. Με πάνω από 60 χρόνια παρουσίας στην Ελλάδα, έχει ολοκληρώσει σημαντικές επενδύσεις σε υποδομές και κατασκευές, που έχουν συμβάλει στην ανάπτυξη της Ελληνικής κοινότητας. Το 2016 η ΕΛΛΑΚΤΩΡ αναδείχθηκε 36η στην λίστα των Ευρωπαϊκών κατασκευαστικών δυνάμεων (Deloitte 2016), ενώ νωρίτερα, το 2014 αναδείχθηκε 139η στην λίστα ENR των 250 κορυφαίων παγκοσμίως εργοληπτικών εταιρειών. Ο κύκλος εργασιών για το έτος 2017 ανέρχεται σε € 1.865,7 εκατ.

Κατά το 2017, ο Όμιλος εστίασε στην ολοκλήρωση ορισμένων έργων που είχε αναλάβει πρωτίτερα, όπως ο αυτοκινητόδρομος Αιγαίου και η Ολυμπία Οδός, καθώς και στην εξέλιξη της κατασκευής του Μετρό στην Θεσσαλονίκη, του αγωγού TAP, του έργου Gold Line Metro στο κράτος του Κατάρ και στην υλοποίηση οδικών αξόνων στα Βαλκάνια, και τέθηκαν σε πλήρη λειτουργία ο αυτοκινητόδρομος Ελευσίνα-Κόρινθος-Πάτρα-Πύργος-Τσακώνα (συμμετοχή Ομίλου στο 17%) και ο αυτοκινητόδρομος Αιγαίου τμήμα ΠΑΘΕ Μαλιακός- Κλειδί (συμμετοχή 20%). Επιπλέον, ολοκληρώθηκε η κατασκευή του έργου «μελέτη, χρηματοδότηση, κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία υποδομών του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΟΣΔΑ) Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, με ΣΔΙΤ», και έπειτα τέθηκε σε πλήρη λειτουργία.

Επίσης, παρά την συγκρατημένη δημοπράτηση νέων έργων στην Ελλάδα το έτος αυτό, η ΑΚΤΩΡ και οι λοιπές θυγατρικές της υπέγραψαν συμβάσεις όπως η ανάπλαση του ξενοδοχειακού

συγκροτήματος Αστέρας Βουλιαγμένης ποσού € 68,4 εκατ., του Φαληρικού όρμου -Φάση Α, αξίας € 64 εκατ., η ανακαίνιση των πρώην ξενοδοχείων Corfu Chandris και Dassia Chandris αξίας € 28,0 εκατ., εργολαβίες της Εγνατίας Οδού συνολικού ύψους περίπου € 60 εκατ., την κατασκευή νέων πτερύγων στο Γενικό νοσοκομείο Ηρακλείου «Βενιζέλειο – Πανάνειο» αξίας € 4,9 εκατ. και την προσωρινή αναδοχή και μειοδότηση σε έργο ηλεκτροκίνησης σιδηροδρομικής γραμμής Κιάτου-Ροδοδάφνης ύψους περίπου € 31 εκατ.

Η έκδοση του απολογισμού της ΕΛΛΑΚΤΩΡ για το οικονομικό έτος 2017 έχει βασιστεί σε διεθνή πρότυπα για ενιαίους απολογισμούς, και έχει εφαρμοστεί το πλαίσιο έκδοσης G4 του Global Reporting Initiative του ΟΗΕ. Τα οικονομικά στοιχεία του απολογισμού εκδίδονται με βάση τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΔΠΧΑ), και έχουν ελεγχθεί από ορκωτούς λογιστές και την PRICEWATERHOUSECOOPERS, ενώ τα στοιχεία των περιβαλλοντικών επιδόσεων αποδεικνύονται μέσω της εφαρμογής πιστοποιημένων Συστημάτων Διαχείρισης και των τακτικών επιθεωρήσεων.

## ***Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη***

Στην στρατηγική της ΕΛΛΑΚΤΩΡ για την ΕΚΕ περιλαμβάνεται η περιβαλλοντική ατζέντα της, καθώς και ενέργειες για το ανθρώπινο δυναμικό και τις κοινωνικές ανάγκες. Ο Όμιλος προσπαθεί να εξασφαλίσει μία βιώσιμη ανάπτυξη, βασισμένες σε πρωτοβουλίες και ενδεδειγμένες αειφόρες πρακτικές για το περιβάλλον, την κοινωνία και τους εργαζομένους. Επιδιώκει, δηλαδή, μέσα από τις δραστηριότητές του ένα ευρύτερο κοινωνικό και επιχειρηματικό όφελος. Επίσης, ανήκει στα ιδρυτικά μέλη του συμβουλίου του ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, ενώ η ΑΚΤΩΡ και η Αττική Οδός είναι μέλη του ελληνικού Δικτύου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη.

Την τελευταία δεκαετία, ο Όμιλος ΕΛΛΑΚΤΩΡ έχει προχωρήσει στην υιοθέτηση του Οικουμενικού Συμφώνου του ΟΗΕ (UN Global Compact), του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, τις Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ, ενσωματώνοντας διεθνή πρότυπα όπως τα EMAS, ISO14001, ISO50001 και OHSAS18001, και του Κώδικα Δεοντολογίας για τους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των συνθηκών εργασίας, του περιβάλλοντος και της καταπολέμησης της διαφθοράς. Έχει επιλέξει να ακολουθήσει τις κατευθυντήριες οδηγίες του GRI για την δημοσίευση ετήσιου απολογισμού Υπευθυνότητας, και του COP (Communication On Progress), προκειμένου να βελτιώσει την επικοινωνία των υπεύθυνων πρακτικών του.

## **Περιβάλλον**

Η ΕΛΛΑΚΤΩΡ έχει επενδύσει στην ανάπτυξη και στελέχωση της Διεύθυνσης Αειφόρου Ανάπτυξης του Ομίλου, ώστε να υπάρχει περιβαλλοντική διαχείριση για τα έργα του. Όπως αναφέρεται στον απολογισμό, “το περιβάλλον αποτελεί βασικό άξονα ανάπτυξης του Ομίλου”. Ο Όμιλος έχει δεσμευτεί ήδη από το 2008 για την υιοθέτηση και την εφαρμογή των 10 αρχών του Οικουμενικού Συμφώνου. Η ΑΚΤΩΡ, 100% θυγατρική εταιρεία του Ομίλου, είναι η μόνη κατασκευαστική εταιρεία στην Ελλάδα επαληθευμένη με βάση τον ευρωπαϊκό κανονισμό Eco-Management and Audit Scheme – EMAS. Επιπλέον, οι θυγατρικές εταιρείες ΑΚΤΩΡ και ΑΚΤΟΡ FM εφαρμόζουν συστήματα ενεργιακής διαχείρισης πιστοποιημένα με είναι πιστοποιημένες με βάση το διεθνές πρότυπο ISO50001.

Πιο συγκεκριμένα, σε προστατευμένες περιοχές στις οποίες δραστηριοποιείται κάποια εταιρεία του Ομίλου, τηρούνται οι Αποφάσεις Εγκεκριμένων Περιβαλλοντικών όρων, προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας, ανάλογα με την ιδιαιτερότητα της εκάστοτε περιοχής. Επίσης, από τους ετήσιους Δείκτες αποβλήτων του ομίλου, προκύπτει πρόοδος σχετικά με τη μείωση και τη διαχείριση των αποβλήτων. Σύμφωνα με την

ελληνική νομοθεσία, το σύνολο των διαχειριζόμενων αποβλήτων του Ομίλου υποβάλλεται στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Επίσης, γίνονται προσπάθειες ορθολογικής διαχείρισης, τόσο των μη ανανεώσιμων πρώτων υλών, όσο και της κατανάλωσης ενέργειας, νερού και άλλων πόρων. Το 2017 πιστοποιήθηκαν δύο εταιρείες του Ομίλου με βάση το ISO 50001, η ΑΚΤΩΡ και η ΑΚΤΩΡ FM, ενώ πιστοποιήθηκαν ένα χρόνο μετά η ΜΟΡΕΑΣ και Αττική Οδός / Αττικές Διαδρομές. Οι ενεργειακοί δείκτες του ομίλου δείχνουν ότι στο σύνολο η κατανάλωση ενέργειας μειώθηκε σε σχέση με τις τιμές των τριών προηγούμενων οικονομικών ετών.

Σχετικά με τις εκπομπές επικίνδυνων αερίων, ο Όμιλος ελέγχει και παρακολουθεί τακτικά τις συγκεντρώσεις των αερίων. Αναγνωρίζει ότι εξαιτίας της φύσεως των δραστηριοτήτων του και της αναγκαίας χρήσης ανάλογου μηχανολογικού εξοπλισμού, επιδιώκει την συστηματική μείωση των καυσίμων, όπου είναι εφικτό, ώστε να εξοικονομήσει καύσιμα αλλά και να μειώσει το περιβαλλοντικό αποτύπωμά του.

Η χρήση νέων τεχνολογιών στον τομέα των μηχανημάτων, η οποία αγγίζει το 95% για τον Όμιλο, έχει συνεισφέρει σημαντικά στην μείωση της κατανάλωσης καυσίμων περίπου στο 20%. Ακόμη, η ΑΚΤΩΡ εφαρμόζει τις προδιαγραφές του προγράμματος GreenBuilding, ενώ ταυτόχρονα συμμετέχει στην υλοποίηση κτιρίων, τα οποία κατασκευάζονται με στόχο την πιστοποίησή τους με βάση το σύστημα LEED ή άλλα ισοδύναμα συστήματα. Τέλος, κάθε θυγατρική του Ομίλου συντάσσει αναφορές όταν προκύπτουν προβλήματα ή κίνδυνοι αναφορικά με το περιβάλλον, όμως το 2017 δεν υπήρξε κάποια νέα αναφορά, παρά μόνο παλαιότερες αναφορές για έργα κοινοπραξιών.

### **Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού**

Ο Όμιλος ΕΛΛΑΚΤΩΡ απασχολεί μεγάλο αριθμό ατόμων στην Ελλάδα, αλλά και στο εξωτερικό, απαντώντας έτσι στην κοινωνική ανάγκη της απασχόλησης που υπάρχει στη χώρα σε μια περίοδο οικονομικής κρίσης. Συγκεκριμένα, το 2017 ο Όμιλος απασχολούσε 5.755 εργαζομένους σε όλη την Ελληνική επικράτεια. Ο αριθμός μειώθηκε συγκριτικά με άλλες χρονιές, καθώς δεν υπήρξαν νέες θέσεις εργασίας το έτος αυτό, και επιπλέον ολοκληρώθηκαν ή και άργησαν να ξεκινήσουν μεγάλα έργα. Το ίδιο έτος, αλλά σε παγκόσμιο επίπεδο, ο Όμιλο απασχολούσε 13.900 άτομα.

Επιπλέον, το ποσοστό των εργαζόμενων μόνιμης πλήρους απασχόλησης ανέρχεται σε 98%. Το πλαίσιο λειτουργίας και πολιτικής του έχει διαμορφωθεί με βάση τον Κώδικα Δεοντολογίας, και τηρείται από όλους, ανεξαρτήτως της θέσεως στην επιχείρηση. Οι αμοιβές, οι οποίες προκύπτουν αξιοκρατικά από τις επιδόσεις, τα επαγγελματικά προσόντα, τις ικανότητες, την παραγωγικότητα και την αποδοτικότητα, και η πρόνοια για τους εργαζομένους στηρίζονται στις διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας και των συλλογικών συμβάσεων. Η ασφάλεια και η προστασία των συμφερόντων και των δικαιωμάτων των εργαζομένων αποτελεί προτεραιότητα για την διοίκηση του Ομίλου. Επίσης, οργανώνονται τακτικοί κύκλοι σεμιναρίων εκπαίδευσης για θέματα περιβάλλοντος, ενέργειας, υγείας και ασφάλειας στους χώρους εργασίας, και ποιότητας.

Γενικά, επιδιώκει τη διαμόρφωση ενός αντιπροσωπευτικού εργατικού δυναμικού, αποφεύγοντας διακρίσεις ηλικίας, φύλου, οικογενειακής κατάστασης, θρησκείας, εθνικότητας, το οποίο θα μπορεί να συνεισφέρει στην επίτευξη των πολυεπίπεδων στόχων του Ομίλου. Μάλιστα, η συμμετοχή των γυναικών ανέρχεται στο 21%, ποσοστό μεγάλο αναφορικά με τον κλάδο όπου δραστηριοποιείται ο Όμιλος. Αν και στο σύνολο των εργαζομένων αριθμητικά υπερτερούν οι άνδρες, στα κεντρικά γραφεία και σε άλλες δραστηριότητες του ομίλου οι γυναίκες υπερτερούν των ανδρών και κατέχουν διοικητικές θέσεις στις διάφορες βαθμίδες της ιεραρχικής σκάλας της εταιρείας.

Όσον αφορά την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων, η ΕΛΛΑΚΤΩΡ εστιάζει στη δημιουργία ενός ασφαλούς εργασιακού περιβάλλοντος, που ευνοεί την επαγγελματική και

προσωπική εξέλιξη των εργαζομένων. Εφαρμόζονται πιστοποιημένα συστήματα Διαχείρισης της Υγείας και Ασφάλειας με βάση το πρότυπο OHSAS 18001. Παρέχονται, ακόμη, διάφορα ομαδικά προγράμματα πρόσθετης ασφάλισης εργαζομένων, στα οποία συμπεριλαμβάνονται και τα εξαρτώμενα μέλη τους, καθώς και άδειες μητρότητας ή πατρότητας και τα “δώρα” Χριστουγέννων και Πάσχα . Επίσης, ο Όμιλος διαθέτει τεχνικούς ασφάλειας και ιατρούς σε όλους τους εργασιακούς χώρους.

## **Κοινωνία**

Η ΕΛΛΑΚΤΩΡ, μέσω των δραστηριοτήτων της, υποστηρίζει την οικονομική ανάπτυξη της ελληνικής κοινωνίας και της περιφέρειας. Επιθυμεί, μέσω της ποιότητας των έργων και των υπηρεσιών της, να επιτευχθεί κοινωνική ευημερία. Εφαρμόζει πιστοποιημένα Συστήματα Διαχείρισης Ποιότητας, όπως το ISO 9001, σχεδόν σε όλες τις θυγατρικές της. Επίσης, μέσω του ετησίου προγράμματος χορηγιών, παρέχει οικονομική υποστήριξη σε προγράμματα για την πράσινη ανάπτυξη, όπως οι διεξαγωγές επιστημονικών συνεδρίων για την αειφόρο δόμηση, και υποστηρίζει εκδηλώσεις κοινωνικού ενδιαφέροντος, τον αθλητισμό, καθώς επίσης, με δική της πρωτοβουλία, παρέχει πρώτες ύλες οδοποιίας σε κοινότητες και δήμους όπου δραστηριοποιείται.

Επιπλέον, η ΕΛΛΑΚΤΩΡ επιλέγει στρατηγικά τους συνεργάτες της, 13.900 συνεργάτες για το έτος 2017 εντός και εκτός Ελλάδας, και τα προϊόντα που χρησιμοποιεί, με βάση το περιβαλλοντικό τους προφίλ, ενώ γίνεται και κατά τη διάρκεια της συνεργασίας έλεγχος για την συμμόρφωσή τους με τις περιβαλλοντικές αξίες του Ομίλου. Συνεργάζεται με αρχές, όπως για παράδειγμα η Επιτροπή Ανταγωνισμού, έτσι ώστε να υπάρχει νομική ενημέρωση για θέματα συμμόρφωσης. Επιπροσθέτως, υλοποιεί επιμορφωτικές επισκέψεις φοιτητών μηχανικών σε εργοτάξια, ενώ παρέχεται η δυνατότητα σε φοιτητές διαφόρων ειδικοτήτων να κάνουν πρακτική άσκηση σε εργοτάξια μεγάλων και ειδικών έργων. Τέλος, ο Όμιλος, μέσω των έργων που ολοκληρώνει, αλλά και με τις εκδοτικές του ενέργειες, δημιουργεί μια πολιτιστική κληρονομιά, και θεωρεί την επικοινωνία και τη διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη του σημαντική για την χάραξη της πορείας του.

## **Όμιλος J&P-ΑΒΑΞ**

Ο Όμιλος ΑΒΑΞ Α.Ε. είναι ένας από τους ισχυρότερους κατασκευαστικούς Ομίλους στην Ελλάδα. Ιδρύθηκε το 2002, έπειτα από τη συγχώνευση των εταιρειών J&P HELLAS ATE και ΑΒΑΞ Α.Ε., και εισηχθη στο Χρηματιστήριο Αθηνών το 1994. Έχει σημαντική παρουσία στα μεγαλύτερα έργα του τόπου, αλλά και στη διεθνή αγορά. Το 2017 στον Όμιλο J&P-ΑΒΑΞ ανήκαν οι εταιρείες ΕΤΕΘ Α.Ε., ΑΘΗΝΑ Α.Τ.Ε., J&P Development Α.Ε., ΕΛΒΙΕΞ Α.Ε., ΑΥΤΕΚΟ (J&P ΑΒΑΞ ΙΚΤΕΟ Α.Ε.), TASK J&P ΑΒΑΞ Α.Ε., VOLTERRA Α.Ε., ΑΝΕΜΑ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΥΚΛΑΔΩΝ, MONDO TRAVEL Α.Ε., ΕΡΓΟΝΕΤ Α.Ε. και ΑΚΙΝΗΤΑ ΕΥΒΟΙΑΣ. Δραστηριοποιείται κυρίως στον τομέα της κατασκευής, αλλά και σε άλλους τομείς όπως το Real Estate, τα Κέντρα Τεχνικού Ελέγχου οχημάτων (ΚΤΕΟ), η Κατασκευή- Διαχείριση και Εκμετάλλευση Parking, η Διαχείριση Εγκαταστάσεων, η Διαχείριση Έργων και Συμβάσεων, ο Εμποτισμό Ξυλείας, η Εκμετάλλευση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και η Ανάπτυξη Αιολικών και Φωτοβολταϊκών πάρκων.

Η μητρική εταιρία J&P-ΑΒΑΞ διαθέτει το ανώτατο εργοληπτικό πτυχίο δημοσίων έργων που προβλέπεται (7ης τάξης), και συνεπώς είναι σε θέση να συμμετάσχει αυτόνομα στην διεκδίκηση δημόσιων και ιδιωτικών έργων με απεριόριστο προϋπολογισμό. Είναι πιστοποιημένη με βάση το πρότυπο EN ISO 38342, ως κατασκευαστής μεγάλου εύρους έργων αγωγών φυσικού αερίου και βιομηχανικών αγωγών. Είναι μέλος του ελληνικού Δυκτίου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

(CSR HELLAS), έχοντας ως στόχο την ενημέρωση για τις αρχές και πρακτικές εφαρμογές της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας, σε εθνικό και τοπικό επίπεδο και την κατάλληλη αξιοποίησή τους.

Το 2017 υπήρξε 24,4% αύξηση στον κύκλο εργασιών της. Συγκεκριμένα, το οικονομικό έτος 2017, ο Όμιλος συμμετείχε στην μελέτη, την προμήθεια και την κατασκευή για το έργο του Διακρατικού Αγωγού Φυσικού Αερίου (TAP) με ποσοστό 45%, στην μελέτη και κατασκευή της “Ολυμπίας Οδού”, ένα έργο που λόγω της ιδιαίτερης γεωμορφολογίας της περιοχής χρειάστηκαν ειδικές μελέτες για την κατασκευή του, με ποσοστό 17%, στην ολοκλήρωση υπολειπόμενων εργασιών στο έργο Τιθορέας- Δομοκού με ποσοστό 33,3%, στον λεπτομερή σχεδιασμό, προμήθεια υλικών και κατασκευή τρίτης δεξαμενής υγροποιημένου φυσικού αερίου του έργου “Ρεβυθούσα” με ποσοστό 100%, ένα από τα πιο σημαντικά ενεργειακά έργα στην Ελλάδα, καθώς ενισχύει σημαντικά την αποθηκευτική ικανότητα και την ενεργειακή αυτονομία της χώρας, και στην Επέκταση της γραμμής 3 του Μετρό Αθήνας. Τέλος, ολοκληρώθηκε το φιλόδοξο νέο έργο σύμπραξης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για την κατασκευή και τη συντήρηση δέκα σχολικών μονάδων, στην περιφέρεια Αττικής, ένα έργο με υψηλό κοινωνικό όφελος.

### ***Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη***

Η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί οδηγό για τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και τη χάραξη της επιχειρηματικής στρατηγικής της J&P-ABAE. Επιθυμεί να δραστηριοποιείται υπεύθυνα, στο πλαίσιο που ορίζουν οι Άξονες Βιώσιμης Ανάπτυξης όπως η κοινωνική συνεισφορά, η περιβαλλοντική υπευθυνότητα, η μέριμνα για τους εργαζομένους, η τεχνογνωσία και η εξειδίκευση. Εφαρμόζει, λοιπόν, συστήματα διαχείρισης, προκειμένου να βελτιώσει τις λειτουργίες του, όπως Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας, σύμφωνα με το πρότυπο ISO 9001, το Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης, σύμφωνα με το πρότυπο ISO 14001 και το Σύστημα Υγείας και Ασφάλειας στην εργασία, σύμφωνα με το πρότυπο OHSAS 18001.

Επιπλέον, Όμιλος διαθέτει ομάδα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, η οποία παρακολουθεί και καταγράφει το ετήσιο πλάνο ενεργειών σχετικά με ζητήματα βιωσιμότητας, ώστε να δημιουργηθεί διαμοιραζόμενη αξία για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη του, με τα οποία επιδιώκει συνεργασία και αλληλεπίδραση. Συμβάλει, επίσης, στην επίτευξη μερικών από τους Παγκόσμιους Στόχους για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (SDGs). Σημαντική ενίσχυση της εταιρικής διαφάνειας και των μηχανισμών ελέγχου της J&P-ABAE αποτελεί η εφαρμογή του Κώδικα Δεοντολογίας, του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας και του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης.

### **Περιβάλλον**

Η J&P-ABAE έχει αναπτύξει Πολιτική Περιβάλλοντος, σύμφωνα με την οποία οι δραστηριότητες της πρέπει, μέσα σε άλλα, να συμμορφώνεται απόλυτα με την Εθνική, Ευρωπαϊκή ή Διεθνή Περιβαλλοντική Νομοθεσία, να παρακολουθεί και να αξιολογεί τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων της, με στόχο την πρόληψη και τη βελτίωση των επιδόσεών της. Εφαρμόζει, λοιπόν, Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης, πιστοποιημένο σύμφωνα με το πρότυπο EN ISO 14001, ενώ παράλληλα φροντίζει για τη συνεχή εκπαίδευση και ενημέρωση των εργαζομένων για περιβαλλοντικά ζητήματα. Επίσης, έχει θεσπίσει κανόνες καθαριότητας των εργοταξίων, προκειμένου να ελατωθεί η περιβαλλοντική επιβάρυνση σε όλα τα στάδια ενός έργου, ενώ υπάρχει και ομάδα Κατάστασης Έκτακτης Ανάγκης, την οποία συντονίζει μηχανικός περιβάλλοντος, και επεμβαίνει εάν σημειωθεί κάποιο περιβαλλοντικό συμβάν.

Στο πλαίσιο του Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης, εφαρμόζονται προγράμματα και πρακτικές προκειμένου να μειωθεί ή να βελτιωθεί η διαχείριση ενέργειας και νερού. Στην προσπάθεια αυτή αναπτύσσεται ένα Σύστημα Διαχείρισης Ενέργειας, ώστε να υπάρξει η σχετική

πιστοποίηση από το διεθνές πρότυπο ISO 50001. Παρόλα αυτά, μέσα από τον απολογισμό παρατηρείται σχετική αύξηση της κατανάλωσης ενέργειας και των εκπομπών CO<sub>2</sub>, συγκριτικά με το 2016.

Σχετικά με την υπεύθυνη διαχείριση αποβλήτων, ο Όμιλος, σε συνεργασία με αδειοδοτημένες εταιρείες και φορείς διαχείρισης και ανακύκλωσης αποβλήτων, υλοποιεί δράσεις για την ανακύκλωση και διάθεση των αποβλήτων, επικίνδυνων και μη, στα κατάλληλα κανάλια διαχείρισης τους. Σε όλες τις εγκαταστάσεις του έχουν τοποθετηθεί ειδικοί κάδοι και δοχεία. Για το 2017 στο έργο του TAP, το ποσοστό ανακύκλωσης / ανάκτησης ανήλθε στο 68%. Η J&P-ΑΒΑΞ κάνει σημαντικές προσπάθειες για να μειώσει την επίδρασή της στο περιβάλλον.

### **Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού**

Η J&P-ΑΒΑΞ ως υπεύθυνος εργοδότης, φροντίζει να διατηρεί και να εξελίσσει το σύγχρονο και ασφαλές εργασιακό περιβάλλον της, χωρίς διακρίσεις, προάγοντας αξίες όπως η ομαδικότητα, ο αλληλοσεβασμός, η εμπιστοσύνη και η συνεργασία. Η στελέχωση γίνεται μέσα από αξιολογημένα συστήματα επιλογής και αξιολόγησης, και παρέχονται ίσες ευκαιρίες για την εξέλιξη της επαγγελματικής σταδιοδρομίας του κάθε εργαζομένου. Στον τομέα της υγείας και της ασφάλειας εφαρμόζεται πιστοποιημένο Σύστημα Διαχείρισης Υγείας και Ασφάλειας στην εργασία, σύμφωνα με το διεθνές πρότυπο OHSAS 18001. Ο Όμιλος επενδύει σε εκπαιδεύσεις, έργα αναβάθμισης της ασφάλειας, ιατρικές υπηρεσίες, για την μείωση και την πρόληψη εργατικών ατυχημάτων.

Το 2017 πραγματοποιήθηκαν 109 σεμινάρια και 12.251 ώρες εκπαίδευσης για την υγεία και την ασφάλεια, στα οποία συμμετείχαν 7.518 εργαζόμενοι. Με βάσει τους Δείκτες Υγείας και Ασφάλειας, τα ατυχήματα και η σοβαρότητά τους μειώθηκαν σημαντικά σε σχέση με το προηγούμενο έτος στο TAP Project. Αντίθετα στα άλλα δύο μεγάλα έργα, την Επέκταση γραμμής 3 Μετρό Αθήνας και την Ολύμπια Οδό, σημειώθηκε αύξηση. Ωστόσο, στα έργα της Ρεβυθούσας και της Τιθορέας - Δομοκού δεν σημειώθηκε κανένα ατύχημα. Σε κάθε εργοτάξιο υπάρχει Τεχνικός Ασφάλειας, ο οποίος είναι υπεύθυνος για τακτικές επιθεωρήσεις στις εγκαταστάσεις, για την εκπαίδευση των εργαζομένων, και την αντιμετώπιση οποιουδήποτε περιστατικού προκύψει σε θέμα ασφάλειας. Επιπλέον, υπάρχει ιατρός εργασίας, ο οποίος εκδίδει τα πιστοποιητικά καταλληλότητας των εργαζομένων, αλλά και ιατρικός σύμβουλος, που επισκέπτεται το εξοπλισμένο ιατρείο που διαθέτει στα κεντρικά ο Όμιλος σε εβδομαδιαία βάση.

Στον τομέα της επαγγελματικής ανάπτυξης και εκπαίδευσης, ο Όμιλος υποστηρίζει ενεργά την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων της, μέσα από εκπαιδευτικές πρωτοβουλίες και προγράμματα, όπως τα ενδο-εταιρικά σεμινάρια με θέμα την περιβαλλοντική διαχείριση έργου, την εφαρμογή προγράμματος ποιότητας, τα μέτρα ασφαλείας, τις πρώτες βοήθειες, τη διαχείριση κινδύνων, καθώς και σχετικά με την προστασία προσωπικών δεδομένων (GDPR). Ακόμα, προσφέρεται η δυνατότητα για συμμετοχή σε μεταπτυχιακά προγράμματα, προκειμένου να αναπτυχθούν οι δεξιότητές τους, σε εξατομικευμένο επίπεδο. Επιπλέον, μέσα στο 2017, η J&P-ΑΒΑΞ υποδέχτηκε στις εγκαταστάσεις της 12 νέους για πρακτική άσκηση.

Στην J&P-ΑΒΑΞ έχει αναπτυχθεί ένα ολοκληρωμένο επιπρόσθετο πακέτο παροχών, πέραν όσων ορίζει η νομοθεσία, το οποίο περιλαμβάνει ιδιωτική ιατροφαρμακευτική, νοσηλευτική κάλυψη και τράπεζα αίματος, για τους εργαζομένους αλλά και τα εξαρτώμενα μέλη τους, άτοκα δάνεια και πρωκαταβολές μισθοδοσίας, σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, κάλυψη παροχής επικοινωνιών, καθώς και κάλυψη δαπανών μετακινήσεων των στελεχών της. Τέλος, το 2017 εργάζονταν στον Όμιλο 1.185 άτομα, εκ των οποίων όλα ήταν πλήρους απασχόλησης.

### **Κοινωνία**

Η J&P-ΑΒΑΞ δίνει έμφαση στην δημιουργία μιας σχέσης εμπιστοσύνης και αμοιβαίου σεβασμού με τις κοινωνίες στις οποίες δραστηριοποιείται, και υποστηρίζει την πολιτισμική και κοινωνική ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών στις περιοχές δραστηριοποίησής της. Εκτός από το έργο που προσφέρει μέσα από τις δραστηριότητές της, το 2017, η συνεισφορά του Ομίλου έγινε έμπρακτα μέσα από την πραγματοποίηση σημαντικών ενεργειών. Δώρισε ηλεκτρονικούς υπολογιστές σε σχολεία των νομών Καβάλας, Σερρών, Κιλκίς, Θεσσαλονίκης και Δράμας, ήταν χρυσός χορηγός στο “5ο Ενεργειακό Συμπόσιο Κύπρου” και ήταν ένας από τους χορηγούς στο “1ο Συνέδριο Υποδομών και Μεταφορών στην Ελλάδα: Προοπτικές Ανάπτυξης”.

Επιπλέον, παρείχε χριστουγεννιάτικα γεύματα σε 12.294 άτομα που βρίσκονταν σε ανάγκη, στη Δράμα, τη Θεσσαλονίκη, την Πέλλα, την Ημαθία, την Κοζάνη, τη Φλώρινα, την Καστοριά και στις Σέρρες. Διοργάνωσε αιμοδοσία για την ενίσχυση της Τράπεζας Αίματος σε συνεργασία με το Νοσοκομείο Αμαλία Φλέμινγκ και διοργάνωσε Χριστουγεννιάτικο Bazaar, για τη στήριξη του οργανισμού “Το Χαμόγελο του Παιδιού”. Διοργάνωσε το “1ο Environmental, Stakeholder, Social και CSR Stand Down”, συμμετείχε σε μαραθώνιους για φιλανθρωπικό σκοπό και οργάνωσε διάφορες εκπαιδευτικές εκδηλώσεις για παιδιά.

## Επίλογος

Αναλύοντας τους τρεις απολογισμούς των παραπάνω Ομίλων, μπορεί κανείς να αντιληφθεί την σημαντικότητα της δημοσίευσης αυτών των εκθέσεων. Εκτός από την πληροφόρηση των ενδιαφερομένων μερών, η δημοσιοποίηση της ΕΚΕ μπορεί να αποτελέσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών μιας επιχείρησης. Επιπλέον, μπορεί να επηρεάσει την συμπεριφορά τόσο των καταναλωτών όσο και άλλων επιχειρήσεων, ώστε να υιοθετήσουν και αυτές πρακτικές Εταιρικής Υπευθυνότητας.

Μέσα από την τακτική και καθολική παρακολούθηση των επιδόσεων και του περιβαλλοντικού αντικτύπου που έχουν οι επιχειρήσεις, πρώτα σε εθνικό επίπεδο, ύστερα σε διεθνές και τέλος σε παγκόσμιο, θα υπάρξει η δυνατότητα συνολικής αποτροπής και ελέγχου των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, και της μείωσης της διαφθοράς. Όταν ένα πρόβλημα μετριέται και καταγράφεται, είναι πιθανότερο να βρεθούν ουσιαστικοί τρόποι για την επίλυσή του, καθώς οι αριθμοί καθιστούν ευκολότερη την διαδικασία λήψης αποφάσεων και τη δημιουργία πολιτικών, ενώ μπορούν να αποτελέσουν χάρτη για το μέλλον.

Η σπουδαιότητα, όμως, της διαφάνειας που προσφέρει μια έκθεση απολογισμού, αποδεικνύεται από την αποτροπή φαινομένων όπως το “πράσινο ξέπλυμα”, μια πρακτική που εφαρμόζουν πολλές επιχειρήσεις, στην προσπάθειά τους να θεωρηθούν υπεύθυνες και να είναι και πάλι ανταγωνιστικές. Πρόκειται για μια μη ηθική πρακτική μάρκετινγκ, όπου οι εταιρείες αναφέρουν αναληθή στοιχεία, εκμεταλλευόμενες την επιθυμία των καταναλωτών να αγοράζουν προϊόντα από ηθικές και ευπόληπτες επιχειρήσεις. Έτσι, χρησιμοποιούν την ΕΚΕ ή γενικότερα τη Βιώσιμη Ανάπτυξη σε καμπάνιες μάρκετινγκ, χωρίς όμως να εφαρμόζουν κάτι τέτοιο.

Συγκεκριμένα, με τον όρο “πράσινο ξέπλυμα” αναφερόμαστε στην “εξαπάτηση των καταναλωτών ως προς τις περιβαλλοντικές πρακτικές μιας επιχείρησης ή με τα περιβαλλοντικά οφέλη ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας” (Delmas & Burbano, 2011: 66). Εξαιτίας αυτού του φαινομένου, οι καταναλωτές χάνουν την εμπιστοσύνη τους στα “πράσινα προϊόντα”, στις εταιρείες και στους απολογισμούς τους, όπως είδαμε και στο δεύτερο κεφάλαιο, και συνεπώς ζημιώνονται και οι υπεύθυνες επιχειρήσεις, οι οποίες στην πραγματικότητα επενδύουν σημαντικά χρηματικά ποσά και χρόνο στην εφαρμογή και την υλοποίηση υπεύθυνων πρακτικών.

Όπως προκύπτει από τους τρεις απολογισμούς, οι επιχειρήσεις είναι ικανοποιημένες από τις επιδόσεις τους και από το καθαρό κέρδος που έχουν, αφού έχουν εφαρμόσει πρακτικές



Υπευθυνότητας. Οπότε, παρά το αυξημένο κόστος της διαδικασίας, είναι γόνιμο να ευαισθητοποιηθούν κι άλλες επιχειρήσεις, και να προσπαθήσουν να συμβάλλουν στην επίτευξη των παγκόσμιων στόχων Βιωσιμότητας. Πλέον, η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί επιτακτική ανάγκη και το κάλεσμα της φύσης για δραστικά μέτρα περιορισμού της καταστροφής γίνεται ολοένα και πιο έντονο. Όπως είδαμε, ήδη μεγάλο τμήμα του πληθυσμού έχει έρθει αντιμέτωπο με τις επιπτώσεις της καταστροφής αυτής. Πρωτού, λοιπόν, γίνει η κατάσταση μη αναστρέψιμη, πρέπει να αναλάβουμε τις ευθύνες μας, σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, και να γίνουν συντονισμένες προσπάθειες και πρωτοβουλίες ώστε να αποφευχθούν τα χειρότερα.

## Βιβλιογραφία

1. ΕΛΛΑΚΤΩΡ, 2019. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο μέσω: < <https://www.ellaktor.gr/?fbclid=IwAR049K5qiiqUNTdj0YbSdhzKbx5Nyx0CqGHH7-B9rrc9k9YIirbB53C4TZ-s>> [Πρόσβαση 19/06/2019]
2. ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ ΌΜΙΛΟΣ ΕΤΑΙΡΙΩΝ. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο μέσω: <<http://www.gekterna.com/el/?fbclid=IwAR15KWF14jkKDghnrAdlK5C335-iMoMQSD7kIpvaEkgIHA7bysfLLbSGo5E>> [Πρόσβαση 19/06/2019]
3. J&P ΑΒΑΞ, 2014. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο μέσω: < <http://www.jp-avax.gr/default.aspx?pid=348&fbclid=IwAR3WkavPamAUHqmT4YFxFLETg6E6Ka9L5uxdYfSWUpvj6WZthsR5rKIgCI-g>> [Πρόσβαση 19/06/2019]
4. Investopedia, 2018. *Conscious Capitalism*. [Διαδίκτυο] (21 Απριλίου 2018) Διαθέσιμο στο: <<https://www.investopedia.com/terms/c/conscious-capitalism.asp>> [Πρόσβαση 16/05/2019]
5. Ζησιμοπούλου, Χ., 2013. Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη & Κρίση. Οι Τάσεις στο Ελληνικό Εταιρικό Τοπίο. [Διπλωματική εργασία] Διαθέσιμο στο: <Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη & Κρίση> [Πρόσβαση 12/05/2019]
6. Wikipedia, 2019. Peter Drucker. [Διαδίκτυο] (18 June 2019) Διαθέσιμο στο: <[https://en.wikipedia.org/wiki/Peter\\_Drucker?fbclid=IwAR3cwyGydKAUKHZmj06xDkSc-21h1XAGYNq6pFuZRgVjxmEV5sPebc\\_Tn-Y](https://en.wikipedia.org/wiki/Peter_Drucker?fbclid=IwAR3cwyGydKAUKHZmj06xDkSc-21h1XAGYNq6pFuZRgVjxmEV5sPebc_Tn-Y)> [Πρόσβαση 08/06/2019]
7. CSR and Sustainable Development commitments media platform, 2017. CSR Report – Definition, Meaning, Benefits & Examples of Companies. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <[https://e-csr.net/definitions/csr-report-important-examples/?fbclid=IwAR3cwyGydKAUKHZmj06xDkSc-21h1XAGYNq6pFuZRgVjxmEV5sPebc\\_Tn-Y#why-is-csr-reporting-important-what-are-the-benefits](https://e-csr.net/definitions/csr-report-important-examples/?fbclid=IwAR3cwyGydKAUKHZmj06xDkSc-21h1XAGYNq6pFuZRgVjxmEV5sPebc_Tn-Y#why-is-csr-reporting-important-what-are-the-benefits)> [Πρόσβαση 09/06/2019]
8. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2013. Έκθεση. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <[http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2F%2FEP%2F%2FTEXT%20REPORT%20A7-2013-0017%200%20DOC%20XML%20V0%2F%2FEL&fbclid=IwAR1vX-3V7Ae0nEPaRlbz-zIxqtB-C7W5TU9Y7HAfwzqut3ObOOTA\\_ujY\\_I](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2F%2FEP%2F%2FTEXT%20REPORT%20A7-2013-0017%200%20DOC%20XML%20V0%2F%2FEL&fbclid=IwAR1vX-3V7Ae0nEPaRlbz-zIxqtB-C7W5TU9Y7HAfwzqut3ObOOTA_ujY_I)> [Πρόσβαση 10/06/2019]
9. Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2015. *Η σημασία ανάπτυξης, τα εμπόδια και το μέλλον του κλάδου των Κατασκευών*. Διαθέσιμο μέσω: < [http://iobe.gr/docs/research/res\\_05\\_f\\_31032015\\_rep\\_gr.pdf?fbclid=IwAR2bzK62DbeXTOi6GV58847xgdKcFC3JI2FlvWzVIEF1fYsDRPIW-\\_QR8Os](http://iobe.gr/docs/research/res_05_f_31032015_rep_gr.pdf?fbclid=IwAR2bzK62DbeXTOi6GV58847xgdKcFC3JI2FlvWzVIEF1fYsDRPIW-_QR8Os)> [Πρόσβαση 15/06/2019]
10. J&P αβαξ, 2017. *ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ*. Διαθέσιμο στο: <<http://www.jp-avax.gr/updocuments/%CE%91%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%20%CE%95%CE%9A%CE%95%202017.pdf?fbclid=IwAR1cuNHvBSMyKACBx1MQfJTvuW2XttfruavYeUtycxpRzS7KnXA1gdyCHJg>> [Πρόσβαση 19/06/2019]

11. ΕΛΛΑΚΤΩΡ, 2017. *Sustainability Report, Ενιαία Ετήσια Έκθεση Απολογισμού*. Διαθέσιμο στο: <[https://media.zentech.gr/filesystem/Multimedia/pdf/SUSTAINABILITY\\_REPORT\\_ELLAKTOR\\_26\\_06\\_2017\\_gr\\_id5942860.pdf?fbclid=IwAR0zYnK7sw7ory72ppNJtxSP7ZhN2RS0qeCEkkX4ObxsHG9Zlmad3twBA2Y](https://media.zentech.gr/filesystem/Multimedia/pdf/SUSTAINABILITY_REPORT_ELLAKTOR_26_06_2017_gr_id5942860.pdf?fbclid=IwAR0zYnK7sw7ory72ppNJtxSP7ZhN2RS0qeCEkkX4ObxsHG9Zlmad3twBA2Y)> [Πρόσβαση 19/06/2019]
12. ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, 2017. *ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑΣ*. Διαθέσιμο στο: <[http://www.gekterna.com/userfiles/25cf6784-d046-4d9e-ac0f-a34d00d4050d/GEK\\_TERNA\\_CSR\\_REPORT\\_2017\\_GR\\_1.pdf?fbclid=IwAR3X6gALC7CG-BsAB36j4xXhCH4R3VmkZRT4qjVgALNTg0ePU5krSdU4Mro](http://www.gekterna.com/userfiles/25cf6784-d046-4d9e-ac0f-a34d00d4050d/GEK_TERNA_CSR_REPORT_2017_GR_1.pdf?fbclid=IwAR3X6gALC7CG-BsAB36j4xXhCH4R3VmkZRT4qjVgALNTg0ePU5krSdU4Mro)> [Πρόσβαση 19/06/2019]
13. CSRNEWS.gr, 2016. *Ρυθμιστικό πλαίσιο*. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <[https://csrnews.gr/%CF%81%CF%85%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%80%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF-csr?fbclid=IwAR2aG9Vfy1\\_nfyfgxoioly2yOVNLHgpfx3y3LGIS3H9Lu48tuVY6MxxCT7nU](https://csrnews.gr/%CF%81%CF%85%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%80%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF-csr?fbclid=IwAR2aG9Vfy1_nfyfgxoioly2yOVNLHgpfx3y3LGIS3H9Lu48tuVY6MxxCT7nU)> [Πρόσβαση 09/06/2019]
14. SUSTAINABLE DEVELOPMENT, . United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+ 20. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <<https://sustainabledevelopment.un.org/rio20.html?fbclid=IwAR1M1IBDWebmzVq-QKbL6DTsCbQrhMckY59R0yzVhqlfumIMAAee8lfbFT5s>> [Πρόσβαση 12/06/2019]
15. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2013. Οδηγίες. Διαθέσιμο μέσω: <[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A32013L0034&from=NL&fbclid=IwAR0bRu3VdE15oPDM3Vag035s\\_z9d4P5gCrS2nruJD8VGhamP4LMFUImQjYc](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A32013L0034&from=NL&fbclid=IwAR0bRu3VdE15oPDM3Vag035s_z9d4P5gCrS2nruJD8VGhamP4LMFUImQjYc)> [Πρόσβαση 12/06/2019]
16. Σφηνιαδάκη, Π., 2017. *Ο ρόλος της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην προστασία του Περιβάλλοντος και στην εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» στο ευρωπαϊκό πλαίσιο*. [Εργασία] [Πρόσβαση 10/06/2019]
17. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011. *ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ. Μια ανανεωμένη στρατηγική ΕΕ 2011-14 για τη εταιρική κοινωνική ευθύνη*. Διαθέσιμο μέσω: <[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52011DC0681&from=EN&fbclid=IwAR2MPplwHYDN\\_yyinuAUFciPn3Ee375TP1qPqRP1bY1n\\_aEfmubpYIjioAI](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A52011DC0681&from=EN&fbclid=IwAR2MPplwHYDN_yyinuAUFciPn3Ee375TP1qPqRP1bY1n_aEfmubpYIjioAI)> [Πρόσβαση 10/06/2019]
18. Leventhal, D.H.eds., 2018. *ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ. Εργαλεία και θεωρίες για υπεύθυνη διοίκηση*. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: ΤΖΙΟΛΑ
19. European Commission, 2008. *EUROBAROMETER 69, Public opinion in the European Union, First Results*. Διαθέσιμο μέσω: <[http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/e\\_b/e\\_b\\_6\\_9/e\\_b\\_6\\_9\\_first\\_en.pdf?fbclid=IwAR3VXgH1Tp9dDGtUjMHINL7JOpVGEEi7pFKAYuc\\_ilOCMaXAdPNZXFkok\\_w](http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/e_b/e_b_6_9/e_b_6_9_first_en.pdf?fbclid=IwAR3VXgH1Tp9dDGtUjMHINL7JOpVGEEi7pFKAYuc_ilOCMaXAdPNZXFkok_w)> [Πρόσβαση 13/06/2019]
20. European Commission, 2014. *Special Eurobarometer 416. ATTITUDES OF EUROPEAN CITIZENS TOWARDS THE ENVIRONMENT*. Διαθέσιμο μέσω: <[http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs\\_416\\_en.pdf?fbclid=IwAR09Fhuiu0LD2K-ujHyI6lG0FUv5RJ7kgoCxaKJbmaaJSvLr8\\_RHi3YYE0M8](http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_416_en.pdf?fbclid=IwAR09Fhuiu0LD2K-ujHyI6lG0FUv5RJ7kgoCxaKJbmaaJSvLr8_RHi3YYE0M8)> [Πρόσβαση 13/06/2019]